

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

POKUSY O EKUMENICKÉ PRÍSTUPY K MÁRII

BAKALÁRSKÁ PRÁCA

AUTOR:	Gabriela Junasová
OBOR:	Systematická teológia
VEDÚCI PRÁCE:	doc. Ivana Noble, PhD.
ŠTUDIJNÝ PROGRAM:	Teológia kresťanských tradícií
PRIDEĽOVANÝ AKADEMICKÝ TITUL:	Bc.
ROK ODOVZDANIA:	2007

VYHLÁSENIE

Vyhlasujem, že som túto bakalársku prácu s názvom *Pokusy o ekumenické prístupy k Márii*, napísala samostatne a výhradne s použitím uvedených prameňov.

Súhlasím s tým, aby bola sprístupnená verejnosti k študijným účelom.

V Prahe dňa 24. júna 2007

ANOTÁCIA

Bakalárska práca *Pokusy o ekumenické prístupy k Márii* sa zameriava na priblíženie troch rôznych prístupov v rozprávaní o Márii v historicky chronologickom slede a v rôznych kontextoch. Začína v šesťdesiatych rokoch minulého storočia z pohľadu reformačnej tradície knihou Maxa Thuriana, brata z komunity Taizé, „*Mária, matka Pána*“. Pokračuje knihou, publikovanou o dvadsať rokov neskôr, od dvoch brazílskych teologičiek Ivony Gebara a Marie Clary Bingemer, „*Mary, Mother of God, Mother of the Poor*“, a to z perspektívy chudobných a žien Latinskej Ameriky. Výber uzatvára práca zo súčasnosti od frankofónnej ekumenickej skupiny Le Groupe des Dombes, „*Mary in the plan of God and in the Communion of Saints*“, v ktorej predkladajú možné prístupy ku konverzii cirkví pri sporných otázkach vzťahujúcich sa k Márii.

This Bachelor's thesis *Attempts of ecumenical approaches towards Mary* is focusing on approaching three different attempts to speak of Mary in an historically chronological order and in various contexts. It begins in the "sixties years" of the last century (from the point of view of the reform tradition) with a book by Max Thurian (a brother of Taizé community), called "*Mary, Mother of God*". It continues with a book published twenty years later by two female Brazilian theologians, Ivone Gebara and Maria Clara Bingemer, which is called "*Mary, Mother of God, Mother of the Poor*", written from the perspective of the poor and women of Latin America. The selection is brought to an end with a contemporary work from a francophone ecumenical group Le Groupe des Dombes, called "*Mary in the plan of God and in the Communion of Saints*", in which they propose feasible approaches towards the conversion of churches in disputed questions relating to Mary.

POĎAKOVANIE

Moje poďakovanie patrí vedúcej práce, doc. Ivane Noble, PhD.,
za vedenie práce, jej postrehy k vylepšeniu a za podporu pri písaní tejto
bakalárskej práce.

*„Aby kázanie o Svätej Panne nieslo plody,
musí ukazovať jej skutočný život,
tak ako ho možno nahliadnuť v Evanjeliu,
nie jej život vymyslený.“*

Terézia z Lisieux

---

¹ *Panna Mária Guadalupská (Our Lady of Guadalupe) je patrónkou Latinskej Ameriky (v domorodom indiánskom jazyku je nazývaná Coatlxopeuh).*

OBSAH

ÚVOD	7
1. MAX THURIAN: MÁRIA, MATKA PÁNA	9
1.1. VÝZNAM EKUMÉNY V DIELE MAXA THURIANA	10
1.2. DCÉRA SIONSKÁ, MATKA MESIÁŠA, BOŽÍ PRÍBYTOK	11
1.3. MÁRIA V DOGMÁCH	13
1.4. MÁRIA, SLUŽOBNICA VO VIERE	14
1.5. PRVÍ REFORMÁTORI	15
1.6. ZHRNUTIE	17
2. LATINSKOAMERICKÁ PERSPEKTÍVA	18
2.1. MARIA CLARA BINGEMER A IVONE GEBARA	19
2.2. MÁRIA, MATKA PÁNA, MATKA CHUDOBNÝCH	22
2.3. NOVÁ ANTROPOLOGICKÁ PERSPEKTÍVA	22
2.3.1. <i>Od mužsky orientovanej k človeku orientovanej antropológii</i>	22
2.3.2. <i>Od dualistickej k jednotiacej antropológii</i>	23
2.3.3. <i>Od idealistickej k realistickej antropológii</i>	23
2.3.4. <i>Od jednej dimenzie k niekoľko - dimenzionálnej antropológii</i>	24
2.3.5. <i>Feministická antropológia</i>	24
2.4. MÁRIA A CHUDOBNÍ	25
2.4.1. <i>Tradícia mariánskej úcty v Latinskej Amerike</i>	25
2.5. MARIANSKE DOGMY – nový zmysel, nové čítanie	27
2.6. ZHRNUTIE	28
3. LE GROUPE DES DOMBES	30
3.1. PAUL COUTURIER	31
3.2. ZAČIATKY LE GROUPE DES DOMBES	33
3.3. MÁRIA V BOŽOM PLÁNE SPASY	34
3.3.1. Historická a biblická perspektíva	35
3.4. SPORNÉ BODY	36
3.4.1. <i>Spolupráca Márie pri spáse a vzťah medzi milosťou a slobodou</i>	36
3.4.2. <i>Máriino večné panenstvo</i>	37
3.4.3. <i>Katolícke dogmy O nepoškvrnenom počatí a Nanebovzatí</i>	38
3.4.4. <i>Výzvy a modlitby k Márii a svätým</i>	41
3.5. VÝZVY KU KONVERZII CIRVÍ	42
3.6. ZHRNUTIE	43
ZÁVER	44
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	47

ÚVOD

V tejto bakalárskej práci sa pokúsim priblížiť Máriu z Nazaretu z troch rôznych uhlov pohľadu, pričom každý z nich pochádza z iného časového obdobia a z inej tradície (to však neplatí u tretieho predstavovaného pohľadu, ktorý patrí ekumenickej skupine zloženej z protestantských a katolíckych teológov). Postupne predstavím Máriu z pohľadu reformačnej tradície, potom z katolíckej tradície (i keď u tohto pohľadu nepôjde o *tradičný* katolícky prístup) a nakoniec sa sústredím na pohľad, ktorý zahŕňa obe tradície. U každého prístupu k Márii najskôr predstavím jednotlivých autorov a tiež ukážem kontext, v ktorom o nej vypovedajú, a každý jednotlivý prístup zároveň ukončím čiastočným zhrnutím. Zámerom tejto práce je identifikovať spoločné témy, ktorým sa venujú, a pri sporných otázkach, v prípade, že sa im nevyhýbajú, poukázať, aké nové cesty navrhujú k prekonaniu rozdielnych postojov, s cieľom ukázať Máriu ako tú, ktorá by mala kresťanov skôr zjednocovať než rozdeľovať, aby nepredstavovala ekumenický problém na ceste k jednotnému spoločenstvu.

Ako prvú výpoveď o Márii, ktorej sa venujem v tejto práci, som vybrala knihu „*Mária, matka Pána*“ napísanú bratom *Maxom Thurianom*, z ekumenickej komunity Taizé. Táto kniha, ktorá bola napísaná z pohľadu reformačnej tradície, vyšla v roku 1963, v čase konania Druhého vatikánskeho koncilu (1962-1965), ktorého sa Thurian zúčastnil ako pozorovateľ. Ukážem, že pri svojich výpovediach o Márii sa Thurian vracia k Písmu a prvým reformátorom, ktorí mali k Márii otvorenejší postoj ako jeho súčasníci, a jeho prístup nám ju približuje ako tú, ktorá kresťanov nerozdeľuje.

Druhou výpoveďou o Márii som sa posunula vo svojej práci na iný kontinent, a to do Latinskej Ameriky, kde žije približne 43% svetovej populácie katolíkov, čím predstavuje významný hlas, hoci podľa

posledných štúdií tu katolícka cirkev zaznamenáva úbytok svojich členov, ktorí prechádzajú k evanjelikálnym protestantom. Brazílske teologičky, *Ivone Gebara* a *Maria Clara Bingemer*, napísali spoločne knihu „*Mary, mother of God, mother of the Poor*“ (1987), v ktorej sa snažia priblížiť Máriu svojim čitateľom *nanovo*, *novým* čítaním. V tejto práci ukážem, že toto ich *nové* čítanie Márie je predovšetkým z pohľadu chudobných a žien, ktoré nikdy nestrácajú zo zreteľa. Predstavujú nám Máriu tak, ako je vnímaná na latinskoamerickom kontinente, kde je držaná vo veľkej úcte a mariánske témy reinterpretujú z pozície žien a utláčaných, chudobných a nás Latinskej Ameriky.

Ako tretiu a poslednú výpoveď o Márii som použila prácu frankofónnej ekumenickej skupiny *Le Groupe des Dombes*, ktorá sa jej úlohou na Božom pláne spásy zaoberala na svojich každoročných stretnutiach medzi rokmi 1991 až 1997. Výsledkom ich snaženia je kniha, ktorej druhá edícia vyšla pod jedným názvom „*Mary in the plan of God and in the communion of Saints*“ (1999), ktorú som používala pri písaní tejto práce. Mária je nimi skutočne vnímaná ekumenicky (skupinu tvoria protestantskí a katolícki teológovia). Na záver predstavím návrhy skupiny na možné riešenia ku konverzii cirkví tak, aby Mária nebola prekážkou na ceste k spoločnej jednote.

1. MAX THURIAN: MÁRIA, MATKA PÁNA

Prvý pokus o ekumenický prístup k Márii, ktorému sa budem venovať, je spojený s Maxom Thurianom, bratom z ekumenickej komunity Taizé. Ten sa Pannou Máriou zaoberal v knihe „*Maria, matka Pána*“, ktorá vyšla v roku 1963. V roku 1965 sa skončil Druhý vatikánsky koncil (1962-1965), ktorého sa Thurian, reprezentujúc komunitu Taizé, zúčastnil ako aktívny pozorovateľ.² Druhý vatikánsky koncil spôsobil významný zvrat svojím rozhodnutím zaradiť do vieroučnej konštitúcie o cirkvi „*Lumen Gentium*“, nie však ako samostatný koncilový dokument, záverečnú kapitolu venovanú Matke Božej, predobrazu a dokonalom vzore viery a lásky a jej úlohe v diele spásy: „*S ní konečně, přeslavnou dcerou Siónu, po dlouhém čekání na splnění zaslíbení přišla plnost času a uskutečňuje se nový plán spásy, když Boží Syn z ní přijal lidskou přirozenost, aby tajemstvími svého těla osvobodil člověka od hříchu.*“³

Účasť na tomto koncile iste mala vplyv i pri písaní a dokončovaní jeho práce o Márii, keď v úvode knihy „*Mária, matka Pána*“ poznamenáva, že kresťanské uvažovanie o jej úlohe je pre nás viac zdrojom radosti a modlitby, než dôvodom k rozdeleniu.⁴ Názvy kapitol pri tomto prístupe som prevzala od neho, aby som tak lepšie priblížila niektoré témy, ktorým sa venuje. Samotný život brata Maxa Thuriana bol naplnený ekumenickými snahami, a on sám nakoniec ku koncu svojho života konvertoval ku katolíkom.

---

² „*Na rozdíl ještě od Prvního vatikánského koncilu nevzešlo žádné formální pozvání k účasti adresované nekatolickým církvím, zato ale výzva k vyslání úředních pozorovatelů. Protože byli pozorovateli a nikoliv účastníky, mohl zůstat jejich eklesiální status otevřený. Měli úřední status a reprezentovali svá společenství. Při zahájení koncilu bylo přítomno kolem 40 pozorovatelů, ve čtvrtém zasedacím období jich bylo už přes 100 z 29 církví. Měli právo nahlédnout do všech předloh, mohli prostřednictvím Sekretariátu pro jednotu křesťanů dávat podněty a návrhy k náčrtům textů a měli tak prakticky postavení privilegovaných poradců.*“ In Neuner, P. *Ekumenická teologie*. Praha. Vyšehrad 2001, s. 145

³ LG 55, In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 90

⁴ Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz církve)*. Brno. Nakl. Petrov 1991, s. 7

1.1. VÝZNAM EKUMÉNY V DIELE MAXA THURIANA

Jeho život (16.8.1921 – 15.8.1996) je spätý hlavne s ekumenickou kresťanskou komunitou v Taizé, francúzskej dedinky na juhu Burgundska, kde bol zástupcom predstaveného, brata Rogera Schutza (1915 - 2005), ktorý ju založil v roku 1940. Čoskoro sa k nemu pridalo pár spolubratov a na Velkú noc v roku 1949 sa spolu zaviazali k celibátu, k spoločnému životu a k veľkej jednoduchosti. V prvých rokoch bola komunita prevažne protestantská, ale už koncom 50-tych rokov sa stala hlavným centrom propagujúcim ekumenickú otvorenosť s katolíckou cirkvou. Thurian sa za protestantskú stranu zúčastnil i na stretnutiach tzv. druhej skupiny *Le Groupe des Dombes*,⁵ ktorá sa stretávala v rokoch 1949 – 1953. Komunita Taizé dostala z Vatikánu pozvanie poslať pozorovateľov na Druhý vatikánsky koncil a Thurian, ktorý bol známy ako „teológ Taizé“, sa koncilu zúčastnil spolu s bratom Rogerom. Jeho úloha nebola iba pozorovateľská, ale zohral aktívnu úlohu v komisii, ktorá bola zodpovedná za prípravu *Novus Ordo Missae*, zúčastňoval sa teologických dialógov a debát.

⁵ Skupine *Le Groupe des Dombes* sa venujem v samostatnej tretej časti tejto bakalárskej práce.

⁶ Fotografia zachycuje šesť protestantských teológov, ktorí sa zúčastnili Druhého vatikánskeho koncilu. Zľava doprava stoja: Dr. George; Jasper; Dr. Shephard; Dr. Konneth; Dr. Smith a brat Max Thurian (v bielom), ktorý stojí vedľa pápeža Pavla VI. (v bielom).

V roku 1969 kardinál Marty autorizoval vstup do komunity Taizé i pre katolíkov.⁷ Brat Max Thurian hral významnú úlohu i v *Komisii pre vieru a poriadok* Svetovej rady cirkví. Vyše štyridsať rokov bol zodpovedný za niektoré z veľmi solídnych ekumenických počinov napr. *Limských dokumentov* z roku 1982 (*the Baptist, Eucharist and Ministry*), ktoré sú považované s odstupom za najúspešnejší ekumenický text. V čase písania knihy „*Mária, matka Pána*“, ktorú som používala pri písaní tejto bakalárskej práce, bol z reformovanej tradície, ale neskôr, dňa 12. mája 1988 konvertoval ku katolíkom a bol vysvätený za katolíckeho kňaza. Od roku 1992 bol členom Medzinárodnej teologickej komisie (*the International Theological Commission*) pri Vatikáne, ktorá sa skladá z 30 katolíkov z celého sveta a ktorá je poradným orgánom Kongregácie pre doktrínu viery (*the Congregation for the Doctrine of the Faith*). Pár týždňov pred jeho smrťou, dňa 24. júla 1996 týždenník *L'Osservatore Romano* publikoval Thurianov článok „*The Liturgy and Contemplation*“. Názory týkajúce sa liturgie, ktoré tu vyjadril sú o to významnejšie, že 15. augusta, deň pred svojimi 75. narodeninami zomrel, takže daný článok prezentuje jeho posledné názory na katolícku liturgiu.⁸

1.2. DCÉRA SIONSKÁ, MATKA MESIÁŠA, BOŽÍ PRÍBYTOK

Hoci Thurian začína svoju prácu o Márii Starým zákonom, tu podľa neho ide len o akési predznamenanie Márie, lebo ona je postavou bytostne spätou s Novým zákonom ako v zmysle historickom, tak i teologickom. Izraelský národ je podľa neho v Starom zákone často

---

⁷ V súčasnosti má komunita viac ako sto bratov, ktorí pochádzajú z rozličných prostredí, tak katolíckych ako aj protestantských, a majú korene vo viac ako dvadsiatich piatich národoch. V centre každodenného života v Taizé stojí spoločná modlitba trikrát denne. Bratia žijú z práce vlastných rúk, nemajú žiadne dotácie, neprijímajú nijaké dary. Po smrti brata Rogera je predstaveným komunity brat Alois (katolík). Už svojou jednoduchou existenciou je komunita konkrétnym znakom zmierenia medzi rozdelenými kresťanmi a národmi. In Taizé, (cit. 19.5. 2007), dostupné na <http://www.taize.fr>

⁸ Jeho článok „*The Liturgy and Contemplation*“, (cit. 24.4.2007) je dostupný na <http://www.ewtn.com/library/LITURGY/LITUCONT.TXT>

stotožňovaný so ženou, s „*dcérou sionskou*“⁹ (napr. Iz 62,11; Sof 3,14 a Zach 2,14). Tiež je matkou rodiacou v bolestiach, ktorá porodí svoje vyslobodenie a stane sa proroctvom mesiášskej nádeje. Ide o mystické spojenie medzi Pannou (dcérou sionskou) a Pánom (jej snúbencom) na jednej strane, a jej materstvo a bolestný pôrod symbolizujúci mesiášsku nádej na oslobodenie Božieho ľudu, na strane druhej. Thurian ukazuje, že v Panne Márii evanjelista Lukáš poznal dcéru sionskú, dcéru eschatologického Sionu, ktorá sa stane Matkou Mesiáša, a pri jej panenskom počatí príde Jahve prebývať v jej lone ako v arche zmluvy.¹⁰

Thurian potom prejde k Novému zákonu, kde je Mária matkou Ježiša¹¹. Ukazuje, že prvá zmienka o Márii v Lukášovom evanjeliu je v spojitosti so zvestovaním anjela Gabriela: „*Buď pozdravená, milosťou obdarená, Pán s tebou*“¹², a Mária je u neho tiež nazývaná napr. *služobnicou Pána*¹³, *Matkou Pána*¹⁴, *blahoslavenou*¹⁵ a tiež ako *požehnaná nad všetkými ženami*¹⁶, ktorá je *blahoslavená od všetkých pokolení*¹⁷. U Jána má zase podľa Thuriana Mária výraznejšiu symbolickú funkciu, keď zastupuje jednak tých, ktorí očakávajú spásu (svadba v Káne Galilejskej)¹⁸, a pod krížom zastupuje obec (Mária pri

---

⁹ Sion predstavoval najposvätejší okruh mesta Jeruzalema od čias, kedy Šalamún postavil na severovýchodnom pahorku chrám, do ktorého svätyne uložil archu zmluvy, kde prebýval Hospodin v lone Izraela. Po zničení Jeruzalema roku 587/6 archa zmluvy zmizla. Pri obnovení chrámu ponechali „najsvätejšie miesto“ úplne prázdne ako znamenie očakávania Hospodina, ktorý opäť vyjde zo svojho svätého nebeského príbytku a bude prebývať v lone svojho izraelského ľudu, sionskej dcéry.

¹⁰ Vid' Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 12-17.

¹¹ Napr. u Mt 1, 16.18.20; 2,11; 13,55; Mk 6, 3; Lk 1,27.30.34.38.39.41.46.56.; J 2,1.3 – bez udania mena je tu reč o Matke Ježišovej.

¹² Vid' Lk 1,28

¹³ Vid' Lk 1,38

¹⁴ Vid' Lk 1,43

¹⁵ Vid' Lk 1,45

¹⁶ Vid' Lk 1,42

¹⁷ Vid' Lk 1,48

¹⁸ Vid' J 2,1-11. Vo svojej prednáške J. Brož: „*Panna Maria v Janovských spisech*“ (In Sborník přednášek: *Maria z Nazareta; Plnost člověka a jádro církve*. Svitavy: Trinitas, 2003) vykladá verš J 2,2-3 takto: „*Maria prostě konstatuje nedostatek jediného potřebného – mesiášský dober, které může dát jenom Ježíš*“. Vid' Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 117: „*Maria teď ví, že její syn, Mesiáš a Boží Syn, má moc dělat zázraky, tato víra je v ní pevná a takto reprezentuje na počátku scény mesiášskou víru, kterou vzbudí v učednících zázrak*.“

Ježišovom kríži).¹⁹ V Skutkoch apoštolov (Sk1,14) je Mária predstavená ako tá, ktorá po Velkej noci patrí k modliacej sa obci a nachádza sa od samého počiatku uprostred kresťanského spoločenstva.²⁰ V Zjaveniach Jána (Zj 12,1-18) sa objavuje ako žena trpiaca pôrodnými bolesťami, ako metafora eschatologického materstva Sionu a zrodzenia Mesiáša v moci. Žena po uchvátení dieťaťa do neba uteká na púšť, kde má miesto pripravené od Boha, ako obraz cirkvi ochraňovanej a živenej Bohom na jej pozemskej púti.²¹

1.3. MÁRIA V DOGMÁCH

Pri ich vyhlásení cirkev siahla po dvoch prameňoch, ktorými sa riadi viera, a tými sú Sväté Písmo a tradícia. Vyhlásenie dogmy²² nie je samoučelné, ale má kristologickú funkciu, t.j. pomáha hlbšie pochopiť Kristovo tajomstvo.²³ Dogmy vzťahujúce sa k Márii sú štyri a patria sem: *Bohorodička*²⁴, *Večné panenstvo* – panenstvo ako Duchom učené

---

¹⁹ Vid' J 19,25-27

²⁰ Mareček, P.: *Maria u synoptiků a v Pavlovských listech*. In Sborník přednášek: *Maria z Nazareta; Plnost člověka a jádro církve*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 62-74

²¹ Tamtiež. Vid' Brož, J.: *Panna Maria v Janovských spisech*, s. 88-89

²² Dogma je obecně v církvi přijatá závazná forma vyjádření biblického svědectví Krista, která sa ukázala v priebehu dejinného vývoja nutnou. Mariánske dogmy sú v tomto zmysle výklady Kristovho zjavenia, velebiace Božie veľké činy voči Márii.

²³ Pravoslávny teológ Vladimír Zelinskij (1942) sa v článku „*Maria, Duch Svätý a svatosť*“ vyjadruje o dogme „*ako stope Ducha Svätého v ľudskom myslení*“.

In *Communio*, r. 4, č. 3-4 (2000), s. 250

²⁴ Vyhlásené na koncile v Efeze roku 431, ktorý slávnostne vyhlásil Máriu za *Theotokos* (Bohorodičku): „*Kdo nevyznáva, že Emanuel je uprvdē Bůh a že svatá Panna je proto Bohorodička, poněvadž vtělené Slovo pocházející od Boha podle těla zrodila, nechť je vyobcován.*“ Stopy tejto dogmy sa nachádzajú už v Symboloch viery s odkazom na počatie Ježiša spôsobené Duchom Svätým - Apoštolské vyznanie viery (na konci 2. stor, v dnešnej podobe z 8. stor.) znie: „*Verím v Ježiša Krista, Syna jeho jediného, Pána nášho, ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie panny, trpel pod Pontským Pilátom...*“ a Nicejsko-carhradské vyznanie (325 Nicej a 381 Konštantinopol) znie: „*(Veríme) v jedného Pána Ježiša Krista, jednorodného Syna Božieho(...). Pre nás a pre našu spásu zostúpil z nebies a stal sa človekom z Márie Panny a skrze Ducha Svätého...*“ V dobe vyhlásenia Márie za *Theotokos* v cirkvi vládla polemika (nestoriánska kríza) o božstve Ježiša Krista, ktorá ho znížila na úroveň človeka. Nestoriánstvo rozdelilo Krista na dve rôzne osoby. Každý jednobytnosti tu odpovedal vlastný jednobytný, a teda sa objavili dvaja jednobytní - Syn Boží a Syn človeka, osobnostne rozdelení. Nestorios, carhradský patriarcha, patrilo k antiochijskej škole a zreteľne rozlišoval dve prirodzenosti a odmietol nazývať Pannu „*Theotokos*“, dal prednosť termínu „*Christotokos*“, Kristorodička. Ako tomu Nestorios rozumel, z Panny sa zrodila iba ľudská osoba Kristova, a preto teda Panna bola Matkou Krista, ale nie Matkou Božou. Obaja Synovia, Syn Boží a Syn ľudský sú

počatie Ježiša²⁵, dogma *O nepoškrvnenom počatí*²⁶ a dogma o *Nanebovzatí Panny Márie* (prijatie Márie do Božej slávy, Máriino telesné oslávenie).²⁷

1.4. MÁRIA, SLUŽOBNICA VO VIERE

Otcovia nazývali Máriino lono „*svadobným lôžkom*“, na ktorom došlo k svadbe Boha s ľudstvom, „*tkáčskym stavom*“, na ktorom bola utkaná „*svadobná košeľa*“, dielňa, v ktorej sa Boh zjednotil s človekom.²⁸ Máriino „*prostredníctvo*“ má vždy pneumatologický charakter.²⁹ Jej materstvo spočíva jedine na voliacej a omilostujúcej iniciatíve Božej. On sám určí čas, miesto, prostriedky, okolnosti a osoby, s ktorými svoje zámery uskutočňuje. Materstvo je však i Máriiným činom, lebo uverila a v tejto viere nadobudla nehasnúci význam pre celé ľudstvo.³⁰ Podľa tradície sa rozpoznáva Máriino trojaké panenstvo: 1. panenské počatie Ježiša (*virginitas ante partum*)- vtelenie Ježiša ako pneumatický akt Boží. 2. panenský pôrod Ježiša (*virginitas in partu*) –samotný proces zrodenia sa stal mimoriadnym spôsobom, ktorý sa nedotkol neporušenosti Matky. 3. celoživotné panenstvo (*virginitas post partum*) – i po narodení Ježiša Maria nemala žiadny pohlavný styk s mužom. Tieto tri momenty panenstva u Márie stoja v spojitosti, ale podľa svedectva, sily, závažnosti učiteľského úradu a významu pre vieru nie

---

v Kristovi spojení, ale nie sú „jedno“. Ak však v Kristovi nie je jednota osoby, to potom znamená, že naša prirodzenosť nebola skutočne Bohom prijatá a Vtelenie nie je „fyzické“ obnovenie. Ak nie je v Kristovi skutočná jednota, potom nie je ani možnosť spojenia človeka s Bohom. Celé učenie o spojení stráca ontologické založenie, naďalej sme od Boha odlúčení. *Theosis* je nám nedostupná. Kristus je potom iba veľký vzor a kresťanstvo sa redukuje na učenie mravné, na nasledovanie Krista. Efezský koncil, priznávajúc Márii titul „*Bohorodička*“, potvrdil následne aj Ježišove božstvo. Viď Losský, V.: *Dogmatická teologie*. (cit. 23.10.2006), dostupné na: <http://www.pravoslav.gts.cz/theolog/losskij.htm#k2>

²⁵ Krstné symboly od 3. storočia – Krstné symboly od 4. storočia na Východe.

²⁶ Vyhlásené pápežom Píom IX. v roku 1854, že od prvého okamihu svojho počatia bola Mária, skrz Božiu milosť a pre zásluhy Ježiša Krista uchránená od prvotného hriechu.

²⁷ Pápež Pius XII. v roku 1950 vyhlasuje dogmu, že po dokonaní jej pozemského života bola Mária vzatá s telom i dušou do Božej slávy dovršujúc všetko pozemské.

²⁸ Cantalamessa, R.: *Maria, zrcadlo církve*, s. 62

²⁹ Viď článok Zelinskij, V.: *Maria, Duch Svätý a svatost*. In *Communio*, r. 4, č. 3-4 (2000), s. 250

sú v rovnováhe.³¹ Podľa Thuriana panenstvo dáva Márii duch zasvätenia a je tiež znamením chudoby, poníženosti, očakávania Boha. Je znamením prázdna, úplnej dôvery v Boha. Jej panenstvo je neprítomnosť lásky erotickej, ktorá podľa rádu stvorenia môže priviesť k životu novú bytosť. Aby Pán naznačil, že Boží Syn prišiel skutočne od Otca pri svojom počatí a že teda spása nie je dielom ľudským, vyvolil si pre svoje narodenie pannu. Rovnako uvádza, že jej panenstvo nesie i znamenie novosti, že Boh vykoná nový čin, že čas sa práve naplňa a že kráľovstvo je blízko. Celibát preňho je znamením vzkriesenia, lebo v kráľovstve sa už nikto nežení ani nevydáva.³² Máriino panenstvo je u Thuriana teda trojakým znamením: je znamením zasvätenia pre výlučnú službu Bohu, znamením chudoby, ktorá volá po Božej plnosti, a znamením nového kráľovstva, ktoré prichádza zvrátiť zákony stvorenia. Je zosobnením troch veľkých cností, ktoré sú z tradície známe ako tri reholné sľuby – sľub čistoty, chudoby a poslušnosti.³³

1.5. PRVÍ REFORMÁTORI

V otázke Máriinho Božieho materstva³⁴ a večného panenstva panovala medzi prvými reformátormi viac-menej jednomyselnosť. Thurian uvádza, že Martin Luther³⁵ aj Ulrich Zwingli mali najväčšiu úctu

---

³⁰ Beinert, W.; Petri, H.: *Učení o Marii*, s. 271-274

³¹ Beinert, W.; Petri, H.: *Učení o Marii*, s. 275-7

³² Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 28-31. Tamtiež Thurian na s. 27 poznamenáva, že: „Špatně bychom chápali její titul panny, kdybychom ho uváděli do přímého vztahu se svatostí. Maria není panna proto, že je svatá, není svatá proto, že je panna. Je třeba rozlišovat tyto dva tituly, jinak bychom riskovali, že znehodnotíme křesťanské manželství. A to je přece také svaté.“

³³ Vid' Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 32

³⁴ Thurian uvádza varovnú poznámku Romano Guardiniho (1885-1968), ktorá zachycuje sklon istého protestantizmu v otázke jej Božieho materstva: „Možná že právě v tomto bodě se katolíci a protestanti rozcházejí, totiž v představě, jakou mají o Marii. Zdá se, že protestanti považují Marii pouze za matku člověka Ježíše, ve smyslu čistě fyzickém, a vylučují i její postavení jako matky vtěleného Božího Syna i osobní vztah, který ji jako matku spojuje s Vykupitelem. Z toho by vyplynuly důsledky, které by působili zpětně na osobu samého Krista. Definice efeského koncilu se vztahují jak na Marii, tak na Krista.“ Guardini, R.: *Matka Pána*. Le Cerf, Paris 1961. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 63

³⁵ „Vskutku, článek, podle kterého je Maria Matkou Boží, byl v církvi už od začátku a koncil ho nevytvořil úplně nově, ale naopak zastávalo ho už evangelium čili Písmo

k definícii Efezského koncilu, ktorý nazval Máriu *Theotokos*.³⁶ Ale Ján Kalvín, hoci pripúšťa definíciu koncilu, váha pred titulom *Bohorodička*.³⁷ Pri druhej dogme o večnom Máriinom panenstve, ktorá je vyjadrená i v liturgických prameňoch, Thurian opäť ukazuje, že je rovnako prijímaná prvými protestantskými reformátormi Lutherom, Kalvínom a Zwinglim. Reformátori 16. storočia vyznávali, že Mária je ustavičná panna - „*Mariam semper virginem*“. Martin Luther po celý svoj život hlásal Máriino ustavičné panenstvo: „...*byla pannou před početím a před porodem a zůstala jí také při porodu i po porodu*.“³⁸ Rovnako i Kalvín odsudzuje tých, ktorí sa domnievajú, že Mária mala ešte iné deti než Ježiša a Zwingli tiež uznával, že Mária bola ustavičná panna.³⁹

Poslednými katolíckymi dogmami *O nepoškrvnenom počatí a Nanebovzatím Panny Márie* sa Thurian vo svojej knihe nezaoberá, avšak uvádza, že ich pripúšťali, hoci nie v ich súčasnej formulácii, ale podľa bežného chápania svojej doby, i niektorí reformátori a ďalej tvrdí, že v dobe reformátorov bol mariánsky problém oveľa otvorenejší a slobodnejší.⁴⁰

---

svaté.“ Tappolet, W.: *Das Marienlob der Reformatoren (Chvála Márie u reformátorov)*, Katzmann, Tübingen 1962. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 35.

³⁶ Spisy Martina Luthera, Výmar, 50: 591,22 až 592,5. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 66. Thurian ďalej cituje M. Luthera: „...*tento koncil nezavedl nic nového ve víře, nýbrž obhájil starodávnou víru proti novotářské nejasnosti Nestoriově*.“

³⁷ Tappolet, W.: *Das Marienlob der Reformatoren (Chvála Márie u reformátorov)*, Katzmann, Tübingen 1962. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 67. Thurian poznamenáva, že Kalvínove poznámky by mohli prezrádzať istý nestorianizmus v jeho kristológii.

³⁸ Tappolet, W.: *Das Marienlob der Reformatoren (Chvála Márie u reformátorov)*, Katzmann, Tübingen 1962. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 35.

³⁹ *Reformační revue*, 1954/4. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 36

⁴⁰ Brat Thurian cituje Martina Luthera, ktorý sa v kázni *na deň počatia Márie* v roku 1526 vyjadril: „*Především musíme vědět, co je to prvotní hřích, abychom mohli pochopit, jak byla od něho svatá Panna osvobozena. Pokud jde o početí Panny Marie, bylo její tělo zplozeno jako u jiných dětí, až do vlití duše. Nebylo nutné, aby to bylo takové početí jako u Krista. Neboť mohlo k němu dojít pod zákonem prvotního hřichu, až do vlití duše. Avšak co se týká druhého početí, tj. vlití duše, věří se zbožně a svatě, že k němu došlo mimo prvotní hřích, a to takovým způsobem, že v okamžiku vlití duše byla Maria také podobně očištěna od prvotního hřichu a že v první chvíli, kdy začala žít, byla bez jakéhokoli hřichu, ozdobena Božími dary*.“ Thurian tiež uvádza, že

1.6. ZHRNUTIE

V úvode svojej knihy Thurian píše, že jeho hlavným zámerom pri písaní bola rovnováha, ktorú hľadal medzi rôznymi hľadiskami Máriinho povolania a ekumenickej vôle dať mariánskemu problému miesto vo vzťahu k veľkej tradícii na jednej strane, a vo vzťahu k solidarite s myšlienkou reformácie na strane druhej.⁴¹ Chcel napísať dielo biblické a ekumenické, so zameraním na duchovné povzbudenie kresťana. Rozprávať o Márii je podľa neho zhodné s rozprávaním o cirkvi, kedy cirkev nemá pravdivejší a väčší titul ako „matka“: „*Mária a cirkev sú spojené v materskom povolaní. Jedna dáva porozumieť druhej, pretože jedna je obrazom druhej.*“⁴² Rovnako Max Thurian zdôrazňuje Máriino miesto v liturgickej pamiatke hlavných udalostí z jej života.⁴³ Ďalej odporúča protestantom udržať štyri najstaršie mariánske sviatky: *anjelovo zvestovanie Márii* (25. marca), *Máriinu návštevu u Alžbety* (2. júla), *Máriino očisťovanie* čiže Ježišovo obetovanie v chráme (2. februára) a *Máriin vstup do Božieho odpočinku* (15. augusta). Zvestovanie, navštívenie a obetovanie Thurian nazýva spoločnými sviatkami Krista a jeho matky, ktoré sa zakladajú na textoch z evanjelia. Hoci je posledný sviatok chúlостivejší pre rozdielne poňatie Máriinho vstupu do Božieho odpočinku, kedy protestanti veria, že *Mária zomrela, vstúpila do neba a očakáva vzkriesenie podobne ako ostatní kresťania*, brat Thurian navrhuje, že ho môžeme sláviť v ekumenickom duchu a bez zmiešavania učení, lebo jej chvála je oslavou samotného Boha.⁴⁴

---

k otázke *Nanebovzatia* sa Luther jasne nevyslovuje, ale v kázni z 15. augusta 1522 tvrdí: „*Z tohoto evangelia se nedají vyvodit závěry o způsobu, jakým je Maria v nebi. Ani není nutné znát úděl svatých v nebi. Stačí, když víme, že žijí v Kristu, jak říká Bůh v Mt 22, 32: Bůh není Bůh mrtvých, ale živých.*“ Tappolet, W.: *Das Marienlob der Reformatoren (Chvála Márie u reformátorov)*, Katzmann, Tübingen 1962. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána (obraz cirkve)*, s. 72- 73

⁴¹ Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 8

⁴² Tamtiež, s. 9-10

⁴³ Thurian poznamenáva, že Luther až do konca svojho života zachovával zvestovanie, navštívenie a očisťovanie. Zwingli zachovával očisťovanie, zvestovanie a nanebovzatie. A že Kalvína jeho radikalizmus viedol k zrušeniu všetkých mariánskych sviatkov. In Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 160-162

⁴⁴ Vid' Thurian, M.: *Maria, matka Pána*, s. 162-163

2. LATINSKOAMERICKÁ PERSPEKTÍVA

V špecifických podmienkach Latinskej Ameriky sa zrodila *teológia oslobodenia* ako nový spôsob ako robiť teológiu, a to z perspektívy chudobných. Skúsenosť chudoby patrí ku každodennému životu miliónov ľudí v Latinskej Amerike. Chudoba znamená podvýživu, nedostatok vhodného ubytovania, hygieny, vody, lekárskej starostlivosti, vzdelania, dopravy, vyšší priemer novorodeneckej úmrtnosti, výrazne kratšiu dĺžku života. Z toho vyplýva, že ľudia sú často obeťmi zločinu, násilia, že deti a ženy sú zneužívané fyzicky a sexuálne a sú často nútené k prostitúcii. *Teológia oslobodenia* sa rozvinula na tomto pozadí a reflektuje ho, lebo stredom teológie je miesto, odkiaľ sa pozeráme na Boha, naša životná skúsenosť, a tá musí nutne ovplyvniť to, čo hovoríme.⁴⁵

Jedným z hlavných dejinných problémov christianizácie v Latinskej Amerike bol ten, že sa evanjelium použilo k ospravedlneniu daného stavu vecí. V počiatkovej teológii oslobodenia tvorí paradigmu príbeh Exodu. Boh nielenže počuje nárek svojho ľudu, ale sa s ním tiež vydáva na cestu vedúcu k premene jeho situácie. Vychádza so skúsenosti Boha v spoločenstve ako Boha života, ktorý sa stavia proti štruktúram smrti. *Teológia oslobodenia* potrebuje lepšie osvetliť povahu protagonistov príbehu, ktorí boli zároveň jeho rozprávačmi, aby posúdili, či je príbeh skutočne o Bohu života, alebo o modlách smrti. To znamená, že ak chceme rozprávať o Bohu alebo o živote, musíme vyjsť zo skúsenosti a z pohľadu chudobných – historického a súčasného. Teológia sa musí snažiť zasadiť to čo hovorí, do súvislostí týchto ľudí.⁴⁶

---

⁴⁵ Vid' Noble, T.: *Víra a život v latinskoamerické teológii osvobození*. Preložila Jana Tichá. In Dolejšová, I. a kol.: *Úvod do teologického myšlení*. II. část Vybraná témata. Pracovní texty IES. Sít, Praha, 1999. s. 48

⁴⁶ Vid' Tamtiež, str. 49-51

2.1. MARIA CLARA BINGEMER A IVONE GEBARA

Dve katolícke teologičky pochádzajúce z Brazílie, *Maria Clara Bingemer* a *Ivone Gebara*, reflektujú špecifickú situáciu v Latinskej Amerike v knihe „*Mary, Mother of God, Mother of the Poor*“, nám predkladajú obraz Márie, ako je vnímaná na tomto kontinente, a to z ich ženského uhla pohľadu. Keďže túto knihu napísali spoločne, v anglickom preklade, ktorý som používala, sa tak používa prvá osoba množného čísla „*my*“ (we) namiesto prvej osoby jednotného čísla „*ja*“ (I) a tento ich spoločný prístup je vraj charakteristickým spôsobom, akým ženy *robia* teológiu v Latinskej Amerike.⁴⁷

Maria Clara L. BINGEMER (*19. 05. 1949) sa narodila a žije v Rio de Janeiro, v Brazílii. Je profesorkou teológie na *Pontifícia Universidadē Católica do Rio de Janeiro*.⁴⁸ Doktorát získala v roku 1989 v Ríme na

Pontifícia Università Gregoriana. Spolu so svojím manželom Dr. Eduardom Bingemerom, s ktorým má tri deti, sú poradcovia progresívnej brazílskej katolíckej biskupskej konferencie pri témach o spravodlivosti pre ženy a dôležitosti manželov byť schopní viesť dialóg a fungovať vnútri cirkvi a spoločnosti. Bingemer je

považovaná za expertku v laickej spiritualite a veľmi sa angažuje v laickom hnutí založenom z iniciatívy jezuitov - *Christian Life Communities*⁴⁹. Rovnako sa angažuje v chudobných brazílskych

---

⁴⁷ Z poznámok od vydavateľa anglického prekladu ich knihy z portugalského originálu „*Maria, Mãe de Deus e Mãe dos Pobres*“. CESEP- São Paulo, 1987. Z portugálčiny do angličtiny preložil P. Berryman. NY, Orbis Books, 1989.

⁴⁸ M. C. Bingemer má svoju oficiálnu webovú stránku v portugálčine dostupnú na: http://www.users.rdc.puc-rio.br/agape/vida_academica/conselhos.htm

⁴⁹ *Christian Life Communities (CLC)* je medzinárodná asociácia kresťanov nachádzajúca sa na piatich kontinentoch, v skoro v 60 štátoch. Členovia CLC sa združujú do malých skupín, ktoré sú časťou väčšej komunity organizovanej regionálne a národne a všetky sú súčasťou jednej svetovej komunity. Viac na internetových stránkach: <http://www.cvx-clc.net/english.html>

slumoch tzv. *favelas*, kde pracuje so skupinami, ktoré študujú Písmo.⁵⁰ Tiež je regionálnou koordinátorkou latinskoamerickej *Ekumenickej asociácie teológov tretieho sveta*. V roku 2005 hosťovala ako profesorka na *Katholieke Universiteit Leuven*, kde pracovala na knihe o Simone Weil. Vydala mnoho kníh v portugálčine, najznámejšiu knihu preloženú do angličtiny „*Mary, Mother of God, Mother of the Poor*“ (1987) napísala spoločne so svojou krajanou Ivonou Gebara.⁵¹

Ivone GEBARA (*1944, São Paulo) je rádová sestra a jedna z predných súčasných latinskoamerických teologičiek. Teológiu vyštudovala na *Katholieke Universiteit Leuven*, v Belgicku a doktorát z filozofie získala na univerzite v São Paulo, v Brazílii. Veľa rokov učila na *Instituto de Teologia do Recife (ITER)*. V Recife, v brazílskom meste na pobreží Atlantického oceánu, i žije a pracuje v *favelas* (slumoch).

Medzi jej práce publikované v angličtine patria napr. „*Longing for Running Water: Ecofeminism and Liberation*“ (1999), „*Trinity: A Word on Things New and Old*“ (1995). Gebara sa dostala do širšieho povedomia verejnosti v roku 1995, keď z Vatikánu dostala v júni toho istého roku na dva roky zákaz verejných prednášok, vyučovania a publikovania. Jej ťažkosti s Vatikánom sa začali v roku 1993, keď v rozhovore pre časopis *Veja*⁵² verejne zastávala názor pre legalizáciu

---

⁵⁰ *Base Christian Communities* sú protetickou cirkvou. Ich hlavná charakteristika je, že sú: a) pravé komunity (spojené ako rodina s hlbokými vzťahmi medzi členmi), b) ekleziálne (založené a spojené na základe kresťanskej viery a v spojení v spoločenstve s celou cirkvou), c) ich základňu tvoria členovia pochádzajúci z ľudu, väčšinou vidieckych oblastí alebo z predmestí veľkých miest. V týchto komunitách rastie popularita Márie, ktorá sa stala symbolom viery chudobných. Na šiestom *Interchurch Gathering of Base Communities* v Trinidade, Brazílii, v júli 1986 bola Mária nazvaná „spoločníčkou na našej ceste“. In Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 160-163.

⁵¹ Vid' Informácie som čerpala z www.users.rdc.puc-rio.br/agape a http://theo.kuleven.be/clt/Booklet_2004-2005.doc

⁵² Portugalský týždenník *VEJA* (www.veja.com.br) je jeden z hlavných brazílskych spravodajských magazínov s nákladom vyše 1.200.000 (údaj z roku 2005).

potratov.⁵³ Prezident *Konferencie brazílskych biskupov*, Dom Luciana Mendes de Almeida, počas niekoľkých intenzívnych rozhovorov s Gebarou v priebehu roku 1994 prípad uzatvoril, z dôvodov jej služby a záväzku k bolestiam a strastiam chudobných žien. *Kongregácia pre doktrínu viery* s jeho rozhodnutím však nesúhlasila a začala študovať jej teologické spisy, rozhovory a kurzy, čo neskôr viedlo k už zmienenému dvojročnému zákazu.⁵⁴

V rokoch 1997 až 1998 sa Ivone Gebara za skupinu *Pe No Chão (Feet in the dirt)* z Recife podieľala na organizovaní teologického programu „*Shared Garden*“ spolu s latinskoamerickou eko-feministickou skupinou *Con-spirando (Breathing together)* z Chile, čo je ženské spoločenstvo zaoberajúce sa spiritualitou a sociálne politickými otázkami, a ďalej s organizáciou *WATER* zo Spojených štátov amerických (*Women's Alliance for Theology, Ethics and Ritual*).⁵⁵ Gebara tiež pôsobí ako jediná žena v editorskej komisii *Liberation and Theology Series* pre Latinskú Ameriku, kam patria napr. *Leonardo Boff*, *Gustavo Gutiérrez*, *Enrique Dussel* a *Jon Sobrino*.

V danom rozhovore sa Ivone Gebara vyjadrila v zmysle, že potrat nie je nevyhnutne hriechom pre chudobné ženy žijúce v brazílskych *favelas*, z dôvodu ich nesmiernej chudoby a tiež preľudnenia v mestách ako sú São Paulo a Rio de Janeiro. Viac detí by malo za následok extrémne trápenie pre deti a matku, zväčšujúci sa tlak na prírodné zdroje vzhľadom k preľudnenej populácii, zníženie prístupu k vode atď. Z týchto dôvodov sa Gebara priklonila „*k preferenčnej možnosti pre chudobných*“, ktorá požadovala väčšiu toleranciu k rozhodnutiu žien pre potrat, než aký zastáva oficiálna Rímska katolícka cirkev.

⁵³ Vid' *National Catholic Reporter*, týždenník z 25. 8. 1995. Editoriál pod názvom „*Ivone Gebara must be doing something right*“. Dostupné na <http://ncronline.org/>

⁵⁴ Vid' Tamtiež z 25. 2. 2005

⁵⁵ Medzi osem žien, ktoré organizovali projekt *Shared Garden* patria Judy Ress, Ivone Gebara, Doris Munoz, Diann L. Neu, Josefina Hurtado, Bridget Cooke, Ute Seibert-Cuadra a Mary E. Hunt. Informácie som čerpala zo stránok organizácie *WATER* (<http://www.his.com/~mhunt/wcw.htm>) a *Pé no Chão (Feet in the dirt)*, programu, ktorý je vraj jedným z najlepších a najkreatívnejších pre deti z ulice v Latinskej Amerike a ktorý sa zaoberal i výskumom skutočných životov detí žijúcich na uliciach v Recife (www.iicd-volunteer.org).

2.2. MÁRIA, MATKA PÁNA, MATKA CHUDOBNÝCH

Ich teológia o Márii začína u žien a zároveň je spojená s kontinentom Latinskej Ameriky. Svoju prácu začínajú definovaním nových antropologických postupov, ktoré im následne umožnia *nové* čítanie. Toto ich *nové* čítanie Nového zákona zahrňuje v sebe snahu zapojiť ich kreatívnu imagináciu a opäť nájsť a navrátiť to, čo bolo povedané a zároveň to, čo *nebolo* povedané. Snažia sa vysvetliť vieru v Boha v inom kultúrnom kontexte, v kontexte veľmi špecifickom, ktorým je Latinská Amerika. Mariánske dogmy začali čítať nanovo, začínajú u chudobných, a v súčasnosti tak, aby boli schopné vidieť staré vykreslenia Márie ako nové a krásne. Ich antropológia je teologická a ich zámerom je položiť základ pre mariánsku teológiu. Tvrdia, že keď hovoria o antropológii, hovoria o teológii.⁵⁶

2.3. NOVÁ ANTROPOLOGICKÁ PERSPEKTÍVA

Ich nová antropológia sa vyznačuje nasledujúcimi posunmi, a to:

- a) od mužsky orientovanej k človeku orientovanej antropológii,
- b) od dualistickej k jednotiacej antropológii,
- c) od idealistickej k realistickej antropológii,
- d) od jednej dimenzie k niekoľko - dimenzionálnej antropológii,
- e) a feministickou antropológiou.⁵⁷

2.3.1. Od mužsky orientovanej k človeku orientovanej antropológii

Od antropológie, ktorej centrom je *muž* (mužský rod) a kde je *muž* hlavným činiteľom spásy, ony robia posun k človeku (*human*) orientovanej antropológii a do centra spásy postaví ľudstvo (muža a ženu). Muž (*male human*) tak už nie je jediným sprostredkovateľom (*the only mediator*), ale stáva sa iba *jedným z možných* sprostredkovateľov vo vzťahu medzi Bohom a ľudstvom.⁵⁸ Takto

---

⁵⁶ Vid' Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 2

⁵⁷ Tamtiež, s. 3

⁵⁸ Vid' Tamtiež, s. 3

k ľudstvu orientovaná antropológia dáva i žene možnosť participovať na Božom zjavení. Podľa nich bola tradične úloha žien v dôležitých historických udalostiach zatajená alebo redukovaná. Ony dávajú dôraz na dôležitosť relatívnosti mužsky orientovaných kultúrnych vzorov. Takto orientovaná antropológia im dáva možnosť pracovať na mariánskej teológii, ktorá bude schopná odkryť historické aktivity žien pre Kráľovstvo, a zároveň bude podľa nich spravodlivá k Márii, ženám, mužom a nakoniec i celému ľudstvu. Týmto k *človeku* orientovanému antropologickému posunu, sa snažia vrátiť pravú hodnotu každému, navrátiť to, čo je v každom originálne a jedinečné.⁵⁹

2.3.2. Od dualistickej k jednotiacej antropológii

Ich jednotiacia antropológia sa snaží prekonať dualizmus dôrazom na hlbokú nerozdeliteľnú jednotu človeka s jeho telesnosťou a duchovnosťou. Zároveň zdôrazňujú existenciu jedinej ľudskej histórie, a nie ľudskej a božskej. To pre ne znamená, že naša skutočná história nás ani ešte len nečaká, a ani sme ju už neprežili, práve naopak, podľa nich je to história práve teraz tvorená potom, krvou a slzami v nekonečnom procese jednej generácie za druhou. Na mariánsku teológiu to má podľa nich dopad tým, že privádza ľudskú existenciu k hlbokému podielu na mystériu vtelenia.⁶⁰

2.3.3. Od idealistickej k realistickej antropológii

Podľa idealistickej antropológie pravdu o ľuďoch je možné nájsť nie v histórii, ale vo svete, ktorý je mimo históriu. Tvrdia, že aby sme boli schopní pretransformovať históriu, nemôžeme ju skrývať alebo ju odmietat. Príliš idealistický pohľad na Máriu ukazuje jej výnimočné ľudské kvality, jej schopnosť a cit pre nekonečnú lásku a náklonnosť. Mnoho ľudí, bohatých či chudobných, si nedovolí žiadnu ani len čo najmenej kritickú myšlienku na Máriu, čím zároveň chránia svoje vlastné obavy a mýty vytvorené pre seba a pre druhých. Realistická

---

⁵⁹ Vid' Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor* , s. 4 -5

⁶⁰ Vid' Tamtiež, s. 6

antropológia podľa nich neznamená čistú objektívnosť, lebo tá neexistuje, ale čo existuje, je mix objektivity a subjektivity. Realistická antropológia by sa mala pridržiata a rešpektovať zákony, ktoré vládnu ľudskému životu. Z toho pre ne vyplýva, že historická postava Márie musí podľa nich vstúpiť do dialógu s časom, miestom, kultúrou a problémami konkrétnych ľudí, ktorí sa k nej vzťahujú, a to rovnako znamená aj akceptovať kreatívnu silu Ducha Svätého.⁶¹

2.3.4. Od jednej dimenzie k niekoľko - dimenzionálnej antropológii

Antropológia, ktorá pracuje iba s jednou dimenziou, pracuje s presne vytýčenými hranicami a určuje, že ľudské bytosti sú buď to alebo ono. Antropológia jednej dimenzie tak podľa nich napomáha všetkým druhom autoritátorstva, a tí, ktorí ju akceptujú, sa uzatvárajú progresu a veľkým otázkam, ktoré stoja pred svetom. Teologicky je to podľa nich vízia mužsky orientovaná a iný názor sa chápe ako popieranie vôle Stvoriteľa. Z takto orientovanej teológie vyvodzujú, že mariánska teológia, ktorá by z nej vychádzala, by nebola založená na rovnosti medzi mužmi a ženami. Človek je históriou v mieste a čase a niekoľko-dimenzionálna antropológia kladie božie - ľudské základy, ktoré dovoľia vidieť spravodlivo a s hlbokým rešpektom *ľudský fenomén*, ktorý tvorí históriu a je stvorený, milovaný a spasený Bohom.⁶²

2.3.5. Feministická antropológia

Feministická antropológia nadväzuje na potreby žien sa definovať, či už sa jedná o jednotlivkyne alebo skupiny, a ich snahy vnímať samé seba ako nedefinované kritériami mužov buď ako ich doplnok alebo v postavení podriadenosti. Tvrdia, že ženy, s určitými výnimkami, akceptovali viac-menej svoju situáciu ako osudom danú, a cez svoje deti predali ďalej tento „program“ o svete rozdelenom na tých, čo dávajú príkazy, a na tých, čo ich plnia. To znamená na to, čo je

---

⁶¹ Vid' Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 7-9

⁶² Vid' Tamtiež, s. 10-12

špecifické pre ženy a čo pre mužov.⁶³ To sa ale začína meniť i v Latinskej Amerike. Ženy sa pýtajú, čo je špecificky ženského v teológii, a feministická antropológia by mala vyjadriť snahu o *prebudenie* druhej polovice ľudstva, ženskej polovice. Zdôrazňujú dôležitosť syntézy kvalít, i keď to v realite môže vyzerať ako protiklad vytvorený medzi kvalitami mužov a žien, zapríčinený zdôrazňovaním tzv. ženských kvalít v tomto procese *prebúdzania*. Ich cieľom je *čítať* Máriu nanovo, z potrieb nášho veku a z pohľadu vychádzajúceho z *prebudení* ženského historického povedomia.⁶⁴

2.4. MÁRIA A CHUDOBNÍ

Mať vzťah s Máriou je dôkazom viery života po smrti, viery, že ľudský život pokračuje v Bohu, a už nie podriadený obmedzeniam histórie. Vraví, že môžeme veriť niekomu, kto *žije v Bohu* a hlavne mu môžeme vyjadriť svoj problém a očakávať, že budeme vypočutí. Vzťah medzi tými, čo *žijú v Bohu* a tými, čo *žijú v histórii*, tiež pomáha prelomiť pocity opustenosti a osamelosti ľudí, hlavne chudobných a utlačovaných nás v každej dobe, kdekoľvek na svete. V kontexte Latinskej Ameriky, kde mnohé ženy a hlavne deti trpia denne hladom a násilím, je Mária nádejou, matkou, ochrankyňou a tou, ktorá neopúšťa svoje deti.⁶⁵ Podľa Gebary a Bingemer nemôžeme povedať, že jediná pravda o živote Márie je v tej troške, o ktorej nám vraví Nový zákon. Fakt, že niečo nie je napísané, podľa nich neznamená, že sa to nemohlo stať.⁶⁶

2.4.1. Tradícia mariánskej úcty v Latinskej Amerike

Mária bola pokladaná za veľkú ochrankyňu dobyvateľov/ conquistadorov. Doba prvej generácie dobyvateľov sa niesla v znamení veľkého náboženského násilia, kedy pôvodné domorodé náboženské kultúry boli zničené v mene čistoty a pravdy kresťanstva. Španielski

---

⁶³ Vid' Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 12

⁶⁴ Tamtiež, s.14-16

⁶⁵ Tamtiež, s. 22-26

dobyvatelia sa považovali za verných služobníkov Márie, ktorú vždy videli na svojej strane a proti Indiánom, ktorých považovali za pohanov. V druhej generácii dobyvateľov latinskoamerického kontinentu sa mariánska úcta stala integrálnou súčasťou zvykov španielskej a portugalskej Ameriky. I počas obdobia bojov za slobodu o nezávislosť od Španielska (19. storočie) úloha Panny Márie (*María Santísima*) bola rovnako dôležitá ako počas kolonizácie. Mariánska úcta sa rozšírila v priebehu osemnásteho, devätnásteho a začiatkom dvadsiateho storočia na celý kontinent. Mária je v Latinskej Amerike ich matkou a tiež veľkou *spoločníčkou na ceste*.⁶⁷

Hoci zdôrazňujú vzťah k Márii ako k žene, k zdroju života, ide o komplexný vzťah zahŕňajúci elementy prírody, erotiky, tradičnú vieru ľudí, pričom jeden element bude prevládať nad druhým v závislosti na čase, mieste a ľuďoch, ktorých sa týka. Mariánske zjavenia, uzdravenia a zázraky sú v Latinskej Amerike rátané na tisíce na jej nesčíselných oltároch a má viac ako 150 titulov⁶⁸ – *Our*

---

⁶⁶ Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 29

⁶⁷ Tamtiež, s. 129-136

⁶⁸ Patrónkou celej Latinskej Ameriky je „Panna Mária Guadalupská“ (*Our Lady of Guadalupe*). Zjavenie v Guadalupe (ktorému venujú celú jednu kapitolu) zaujíma privilegované miesto v *mariológii* Latinskej Ameriky, kde znamená, že Panna si *adoptovala*, priznala sa k „domorodým obyvateľom“ Mexika ako ich matka a skrz nich *adoptovala* všetkých latinskoamerických obyvateľov. Toto zjavenie odhaľuje integráciu Márie do reality domorodého obyvateľstva. Najskôr bola nazývaná „*malá indiánska žena*“, neskôr „*morenita*“ (malá tmavá žena). Panna sa prvýkrát zjavila Indiánovi Juanovi Diegovi 9. decembra 1531 v dedine Cuauhtitlán blízko Mexico City. Rozhovor medzi nimi bol zapísaný v roku 1533 v Náhuatle, Indiánom Antoniom Valerianom, ktorý študoval u jezuitov v Tlatelolco. Počas zjavenia ho Panna požiadala, aby zašiel do Mexico City do biskupského paláca a povedal biskupovi, že si želá, aby sa pre ňu na mieste zjavenia postavil chrám. Jednou z interpretácií, ktorých je mnoho, je, že *božstvo* bielych si *adoptuje* Indiánov alebo Indiáni si *adoptujú božstvo* ako svoje, aby si vyžiadali právo byť rešpektovanými. Tým sa *božstvo* stáva spojencom Indiánov, utlačovaných. Náboženská kultúrna asimilácia sa stala „zbraňou“, ktorou sa Indiáni dožadujú uznania ich hodnoty. Panna žiada Indiána o chrám, chce miesto na indiánskej pôde, stáva sa domorodým božstvom, ktoré bude prijímať prosby domorodcov a pomôže im v ich problémoch. Dobyvatelia ich pripravili nielen o pôdu ale i o politické, sociálne a náboženské inštitúcie. Indiáni boli tými, ktorí prehrali. Viera v ich božstvách bola v kríze a tak postupne ich starobylé božstvá začali nadobúdať formy španielskych božstiev. Ich náboženské vákuum bolo vyplnené a sila ich božstiev bola obnovená, mohli sa k nim obracať a boli vypočutí. Porazení, ktorí nedovolili, aby ich kultúra zanikla, ju priviedli k životu inou cestou, aby im slúžila ako zdroj života a kompas v histórii. Niekedy je táto situácia porovnávaná

Lady of Grace; of Lourdes; of the Rosary; of Good Death; of Liberation,
a tak ďalej.⁶⁹

2.5. MARIÁNSKE DOGMY – nový zmysel, nové čítanie

Vyhlásenie dogmy *O nepoškvrnenom počatí (Pius IX., 1854)* o vyňatí Márie z prvotného hriechu predstavuje podľa nich neochotu cirkvi zapojiť sa do boja s modernizmom, ktorý bol v tom čase považovaný za veľký hriech.⁷⁰ Plná identita ľudí, ktorá nám bola daná Bohom pri stvorení a stratená v ľudskej neviere a exile, je obnovená Bohom v „*novom stvorení*“, ktoré sa uskutoční v Márii, a keď sa naplnil čas, ľudské telo sa stalo Božím chrámom. A je to práve v tele Márii, kde sa dá nájsť plnosť Božskej svätosti. *Nepoškvrnené počatie* je utópiou, ktorá oživuje ľudské snaženie a udržuje našu nádej.⁷¹

Táto dogma im tiež vraví, že nielen Máriina *duša* je uchránená od hriechu ale aj jej celá osoba, jej telesnosť, ktorá je príbytkom Božím.⁷² Magistérium touto dogmou podľa nich rehabilitovalo ženskú telesnosť, ktorej bola v prvej knihe Mojžišovej prisúdená ako príčina prvotného hriechu, ktorým položil na ženy poškrvnenie a bremeno, ktoré sa ťažko nieslo. Je to Máriino telo, ktoré bolo oživené Duchom Svätým a ktoré je vyhlásené za požehnané. A na záver zdôrazňujú, že sa to stalo žene, ktorá bola nedôležitou v sociálnej štruktúre tej doby. Vďaka týmto svojim znameniam v sebe nesie Božiu preferenciu pre ponížených, nevýznamných a tých, ktorí sú najviac utláčaní, a tak je podľa nich mariánske privilegium v skutočnosti privilegium chudobných.⁷³

---

s princípom reformácie „*Cuius regio, illius et religio.*“ In Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s.144-154

⁶⁹ Tamtiež, s. 143-144

⁷⁰ Tamtiež, s. 108

⁷¹ Tamtiež, s. 112-113

⁷² „*Máriino nepoškvrnené počatie hovorí ľuďom, ktorých ona reprezentuje, že Duch bol vyliaty na celé jej telo, a raj, ktorý bol stratený, je opäť nájdený.*“ In Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 113

⁷³ Vid' Tamtiež, s. 113

Nanebovzatie Panny Márie (Piux XII., 1950), ktoré bolo vyhlásené za dogmu po hrôzach druhej svetovej vojny, interpretujú ako vyjadrenie nádeje a ľudskosti pre ľudí do budúcnosti, nádeje držanej k tej, ktorá je naším najcenenejším reprezentantom, a preto ju vidieť víťazne spolu s Bohom znamená získať nádej pre svoju vlastnú budúcnosť.⁷⁴ Touto dogmou je tiež podčiarknutý dôraz na antropológiu, ktorá prekonáva dualizmus, a vidí Máriu ako osobu (*a person*), kedy Božou milosťou je jej telo oživené Božím Duchom, ktorý sa dotýka každého jej aspektu. Zdôrazňujú, že Boh naplno akceptoval jej telesnosť a prijal ju do svojej slávy.

2.6. ZHRNUTIE

Bingemer a Gebara, ktoré dávajúc dôraz na antropológiu, nám predkladajú príbeh Márie z Nazaretu, ktorý sa odvíja vždy nanovo zakaždým, keď sa rozpráva jej príbeh a nabádajú nás, že musíme byť otvorení počúvať tieto nové príbehy. Rôzne tradície majú rôzne spôsoby čítania a majú pre nás i veľa nových príbehov. Je možná, z tohto pohľadu, i moja nestrannosť, keďže i za mojím videním je istý spôsob, akým *počúvam* a hodnotím príbehy? Znamená to nemožnosť zaujať skutočne kritické stanovisko k ich spôsobu vnímania skutočnosti, alebo to znamená ho jednoducho akceptovať ako jeden z mnohých možných spôsobov *čítania* Márie? Podľa nich je veľmi dôležité čítať každý text najskôr v kontexte jeho vzniku a potom v kontexte čitateľovej vlastnej situácie a podmienkach. Čo sa im môže vytknúť, napriek ich veľkej snahe ukázať Máriu z pohľadu žien a chudobných v Latinskej Amerike, je práve toto ich *balansovanie mozaiky uhlov pohľadov*, kedy je v podstate možné, a ony k tomu nabádajú, pozeráť sa na každý príbeh z nespočítateľného množstva uhlov pohľadu. Ale mala by existovať určitá hranica pre imagináciu,

---

⁷⁴ Gebara, I. a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 114

a tou je u nich sociálna skupina, ktorú reprezentujú chudobní. Lebo bez tohto ohraničenia by im hrozilo, že sa dostanú ďaleko za hranice oficiálneho katolíckeho učenia. Zároveň im však nemožno uprieť snahu prehodnotiť mariánske témy z novej perspektívy i za cenu, že sa odklonia od tohto *oficiálneho* učenia. Mária je pre nich viac než Mária, je viac než iba matkou Ježiša. Je *symbolom* pre určitú skupinu ľudí, a tou skupinou sú chudobní a utlačovaní, ktorých nikdy nestrácajú zo zretela. A Mária ako tento *symbol* má pre nich nevyčerpatelný význam.

3. LE GROUPE DES DOMBES

Ako poslednú k porovnaniu možného ekumenického prístupu k Márii som si zvolila frankofónnu skupinu *Le Groupe des Dombes*⁷⁵, ktorej korene vzniku siahajú k obdobiu pred druhou svetovou vojnou, a ktorá sa i v súčasnosti schádza raz do roka začiatkom septembra na svoje pravidelné stretnutia. Stretnutia prebiehajú od roku 1997 v benediktínskom kláštore Pradines, blízko Roanne, v údolí rieky Loire. Skupina sa skladá z dvadsiatich katolíkov a dvadsiatich luteránov alebo reformovaných teológov, ktorí majú spoločný teologický záujem, keď sa cez štúdium a modlitbou spoločne snažia prekonať historické rozdelenie, ktoré postihlo kresťanskú cirkev, hlavne od šestnásteho storočia, a to postupným uvoľňovaním prekážok, ktoré stoja v ceste zmierenia. Časť ich úsilia je pripraviť cestu k jednote kresťanských cirkví a potom nanovo formulovať spoločnú kresťanskú vieru. Tiež volajú po *metanoi*, zmene srdca a zmýšľania, ochote rozpoznať chyby a omyly na oboch stranách, ktoré spôsobili rozdelenie, a dospieť ku skutočnej spoločnej konverzii.

*Le Groupe des Dombes*⁷⁶ sa od iných ekumenických dialógov líši svojím dôrazom na nevyhnutnosť obrátenia cirkví a svojimi neustálymi návrhmi k reforme teológie, cirkevných štruktúr, liturgie, kazateľstva a katechézy, ktoré musia patriť k úplnému návratu k jednote. Počas šesťdesiatich rokov svojej existencie teológovia participujúci v tejto skupine prispeli nemalou mierou k ekumenickému progresu

---

⁷⁵ *Le Groupe des Dombes* je frankofónna ekumenická skupina a súkromná asociácia, ktorá oficiálne nie je sponzorovaná cirkvou, ale väčšinou je sekretár z ekumenickej divízie *Fédération Protestante de France* a z *Francúzskej episkopálnej konferencie* zastúpený medzi dvadsiatimi teológmi na oboch stranách. Rovnako sú pravidelne na stretnutia skupiny pozývaní teológovia ortodoxného a anglikánskeho vyznania. Stretnutia sa vyznačujú úsekmi rozdelenými na meditácie, štúdium a spoločnú modlitbu. Každý deň sa slávi liturgia, a to buď katolícka alebo protestantská. O prezidentský post skupiny sa spolu delia pastor *Alain Blancy* z Farges a páter *Maurice Jourjon* z Lyonu. In Blancy, A., Jourjon M., *the Dombes Group: Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 2

⁷⁶ V tejto bakalárskej práci budem používať ich pôvodný názov *Le Groupe des Dombes* než preklad *skupina z Dombes*.

a efektívnemu propagovaniu myšlienky konverzie cirkví na ceste k plnému spoločenstvu. Na svojich stretnutiach skupina sleduje štyri hlavné body, ktorými sú poznanie (skúsenosť) iných tradícií, ich pochopenie, posúdenie a nakoniec prijatie rozhodnutia. Ďalej sú stretnutia rozdelené do dvoch fáz, kde fáza *sprostredkovateľská* počúva Slovo, zaoberá sa minulosťou a *prispôsobuje, asimiluje* tradíciu (sem patrí výskum, interpretácia, štúdium histórie a dialektika) a fáza druhá, tzv. *mediačná*, ktorá hlása Slovo, konfrontuje sa s budúcnosťou a angažovanou tradíciou (fundamenty, doktríny, systematiky a komunikácia). Obe dve fázy sú na sebe závislé a vychádzajú zo skúsenosti konverzie. Za zakladateľa *Le Groupe des Dombes* je považovaný *Paul Couturier*, ktorý je pre mnohých skôr známy ako otec spirituálneho ekumenizmu a myšlienky týždňa modlitieb za jednotou kresťanov.

3.1. PAUL COUTURIER

Abbé *Paul Couturier* (29. 7. 1881 – 24. 3. 1953) sa narodil v Lyone, vo Francúzsku do stredostavovskej rodiny a od troch do dvanástich rokov žil s rodinou v Alžírsku. Ako mladý bol vzdelávaný lazaristami a v roku

1900 sa pripojil k diecéznej skupine kňazov zasvätených sv. Irenejovi v Lyone. V roku 1906 bol vysvätený za kňaza. Couturiera to ťahalo k monastickému spôsobu života a tieto jeho sklony ku kontemplatívnemu spôsobu života sú evidentné v jeho dielach o spirituálnom ekumenizme, všeobecne sa ale predpokladá, že jeho rozhodnutie sa pre diecézne kňazstvo

súviselo s jeho starostou o nevydatú sestru, o ktorú sa staral. Od roku 1909 až do roku 1946 vyučoval fyziku na lýceu des Chartreux v Lyone. Couturier sa počas mnohých rokov svojho dozrievania a vývoja⁷⁷

---

⁷⁷ V roku 1920 sa zoznámil s *Victorom Carlhianom*, bohatým obchodníkom a prominentným katolíckym laikom v súdobom Lyone, ktorého priateľstvo a vplyv boli veľmi dôležitými faktormi pri Couturierovej intelektuálnej konverzii. Stali sa

posunul od rigorózneho, prísneho, administratívneho, *anti*-modernistického postoja ku katolíckej viere k tomu, kde dominoval primát lásky.⁷⁸

Od roku 1923 pracoval so skupinou jezuitov, ktorá sa starala o potreby ruských utečencov. Cez osobné kontakty s nimi si Couturier uvedomil, že jeho cesta nevedie cez prozelytizmus na zraniteľných ruských emigrantov.⁷⁹ Couturier nebol teológom, ale bol mužom dialógu a modlitby so spirituálnou víziou, s ktorou začal propagovať hnutie „*modlitby za jednotu kresťanov*“ motivované hlbokým presvedčením o sile *spoločnej* modlitby. Vyzýval kresťanov, aby boli menej zameraní na seba, a viac na Krista, menej na vlastný konfesionalizmus, a viac zameraní na vôľu Krista pre cirkev.⁸⁰ S víziou kristologickej orientácie so zameraním na obrátenie a obnovenie všetkých cirkví a s vedomím, že viditeľná jednota vyžaduje dlhú a trpezlivú prácu na teologických

---

z nich blízki priatelia a spolupracovníci, a neskôr účastníci v *Le Groupe des Dombes*. Carlhian bol tiež mecenášom skupiny od jej založenia až do svojej smrti, a bol stelesnením kresťanskej charity. On Couturiera zoznámil s *Teilhardom de Chardinom*, tiež s *Julesom Monchaninom*, ktorého osobné hľadanie medzi-náboženského dialógu doviedlo až ku skúmaniu spirituálneho sveta Indie. Ďalej ho zoznámil s kňazom *Laurentom Remillieuxom*, aktívnym účastníkom v hnutí francúzsko-nemeckého zmierenia. Ďalším dôležitým človekom, ktorého mu Carlhian predstavil, bol jezuita *Albert Valensin*, pod ktorého vedením Couturier prešiel Ignaciánskymi duchovnými cvičeniami, ktoré sa stali kľúčovými na jeho osobnej spirituálnej ceste. In Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 9-10

⁷⁸ Vid' Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 8

⁷⁹ V dvadsiatych rokoch 20. storočia sa zrodilo ekumenické hnutie. Protestanti, anglikáni a ortodoxní kresťania pokladali základy pre budúcu Svetovú radu cirkví (*World Council of Churches*), ktorá bola založená v Amsterdame 23. augusta 1948. Ale chápanie seba samej nedovolilo katolíckej cirkvi zúčastňovať sa na danom hnutí. V odpovedi na pozvanie participovať na projekte *Faith and Order* (Viera a poriadok), pápež Pius XI. zopakoval katolícku predstavu cesty ku kresťanskej jednote vo svojom encyklickom liste z roku 1928, *Mortalium Animos*, ktorá je založená na nekritickej identifikácii medzi cirkvou Kristovou a historickou inštitúciou katolíckej cirkvi: „*Je iba jedna cesta, ktorou môže byť jednota kresťanov dosiahnutá, a tou je návrat k jedinej, pravej Cirkvi Kristovej tými, ktorí sa od nej oddelili, ktorí boli od tejto Cirkvi v minulosti oddelení, ktorí boli od tejto jedinej pravej Cirkvi v minulosti odlúčení...*“ In Carlen, Claudia, ed., *The Papal Encyclicals (1903-1939)*, vol. 3 (McGrath:1981) 317, in Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 11.

V liste svojej sestry z roku 1923 Couturier vyjadril zdržanlivosť k praktikám aktívneho hľadania konverzie iných kresťanov ku katolíckej viere a začal sa vzdalovať od oficiálneho katolíckeho postoja ku kresťanskej jednote. In Vid' Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 12

⁸⁰ Vid' Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 14-15

dialógoch, vyčistenie a preformulovanie cirkevnej doktríny k lepšiemu tlmočeniu právd kresťanskej viery v dnešnom kontexte a spôsobom, ktorý odstráni prekážky k jednote, sa Couturier rozhodol založiť katolícko – protestantské rozhovory, ktoré by napomohli k priblíženiu jednoty kresťanov.⁸¹

3.2. ZAČIATKY LE GROUPE DES DOMBES

Prvé stretnutie skupiny, zloženej zo švajčiarskych protestantských pastorov a katolíckych kňazov z Lyonu, sa konalo v roku 1937 v cisterciánskom kláštore *Notre Dame des Dombes* (asi 20 km od Lyonu, odtiaľ názov skupiny). Druhé stretnutie o rok neskôr v Erlenbachu, a na tomto stretnutí sa ustálila tradícia, ktorá pokračovala na ďalších stretnutiach – katolíci a protestanti sa navzájom striedali v prezentáciách, väčšinou na rovnakú tému, a zároveň sa alternatívne stretávali v katolíckom a protestantskom prostredí. Dialógy stáli hlavne na spoločnej modlitbe a bratskom duchu. Stretnutia do roku 1953 boli ešte súkromného, neverejného rázu, neangažovali sa na verejnosti a stretávali sa vo veľkej diskretnosti a tajnosti. Toto obdobie *Le Groupe des Dombes* je tiež nazývané obdobím *podzemného ekumenizmu*.⁸²

K päťdesiatemu výročiu založeniu *Le Groupe des Dombes* v roku 1987 vydali svoje skoršie práce a dokumenty v dvojdielnom vydaní. Prvý diel vyšiel pod názvom „*Pour la communion des Églises: L'Apport du Groupe des Dombes (1937-1987)*“ a druhý diel vyšiel roku v roku 1991

---

⁸¹ K tomu potreboval získať kontakty s protestantským svetom a preto začal roku 1936 nadväzovať kontakty s reformovanými protestantskými kresťanmi vo Francúzsku a taktiež vyslal svojho priateľa *Laurenta Remillieuxa*, hovoriaceho nemecky, na návštevu k švajčiarsko – nemeckým pastorom v Erlenbachu. S touto skupinou sa vytvorilo silné puto a samotný Couturier neskôr nazval toho stretnutie založením *Le Groupe des Dombes*. In Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 34- 36

⁸² Tamtiež, s. 40. Účastníkmi tzv. *The Second Groupe des Dombes* (1942-1953) boli i Max Thurian a Roger Schutz z Taizé a stretnutie skupiny v roku 1953 sa uskutočnilo v Taizé. In Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 42 - 44

pod názvom „*Pour la conversion des Églises: Identité et changement dans la dynamique de la communion*“.⁸³

3.3. MÁRIA V BOŽOM PLÁNE SPASY

Medzi rokmi 1991 až 1997 sa skupina na svojich každoročných stretnutiach zaoberala reflexiou a diskusiami o Máriinej úlohe v Božom pláne spásy. Výsledkom týchto stretnutí je kniha, ktorá vyšla najskôr v dvoch dieloch, a to prvý v roku 1997 a druhý o rok neskôr. Druhá edícia z roku 1999 už oba diely zlúčila pod názvom „*Marie: Dans le dessein de Dieu et la communion des saints*.“⁸⁴ Tu sa venujú témam: Máriina spolupráca na vykúpení ponúknutom Kristom, panenstvom Márie, dogmami *O nepoškrvnenom počatí a Nanebovzatí Panny Márie*, a modlitbami adresované Márii. Obe strany, protestantská i katolícka, sú vyzývané, aby očistili a modifikovali excesy v jazyku o Márii alebo opravili deficit vo výrazoch tak, aby bolo Márii, Matke Pána, prisúdené jej pravé miesto v Božom pláne vykúpenia a v spoločenstve svätých.

Prvá časť, nazvaná v podtitule „*Ekumenické čítanie histórie a Písma*“ (*Ecumenical reading of history and Scripture*), sa venuje historickým údajom o Márii, vracia sa k Písmu a tradícii o Márii v prvotnej cirkvi, pokračuje do stredoveku, k protestantskej reformácii, od katolíckej reformy až do konca 19. storočia, až po výpovede o Márii v 20. storočí. Podľa *Le Groupe des Dombes* veľa nedorozumení pramení z ignorancie a neznalosti histórie a z kontroverzného čítanie Písma. Preto sa skupina vracia v prvej časti k prameňom, než prejdú v druhej časti nazvanej „*Sporné otázky a konverzia cirkvi*“ (*Disputed questions and*

---

⁸³ In Clifford, C. E.: *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*, s. 3

⁸⁴ Vo francúzskom origináli *Marie: Dans le dessein de Dieu et la communion des saints* (Paris: Bayard Editions/ Le Centurion, 1999). Anglický preklad, ktorý som používala pri písaní práce, vyšiel v roku 2002 pod názvom *Mary in the Plan of God and in the Communion of Saints*. (Mahwah, New York: Paulist Press, 2002)

the conversion of the Church) ku konkrétnym sporným témam.⁸⁵ Cieľom ich snaženia je pochopiť Máriino miesto v cirkvi na zemi a v nebi a v spoločenstve svätých. I oni zdôrazňujú, že Mária nebola dôvodom rozdelenia medzi cirkvami.

3.3.1. Historická a biblická perspektíva

Štúdium skupiny sa zameralo na navrátenie miesta Márii, ktoré jej patrí v kresťanskej tradícii kvôli tým, ktorí buď zveličovali jej miesto v ekonómii spásy alebo minimalizovali jej miesto, ktoré jej podľa Písma patrí. Skupina tiež poznamenáva, že termín „*mariológia*“⁸⁶ má svoj pôvod na začiatku 20. storočia, kedy katolícka apologetika referuje o nej ako o autonómnej časti teológie, nezávislej na soteriológii, eklesiológii a kristológii. Skupina navrhuje, že vyhnutie sa tomuto termínu v budúcnosti by mohlo predísť nedorozumeniam alebo paralelám medzi úlohou Krista a úlohou Márie v ekonómii spásy.⁸⁷

Významný konsenzus skupina dosiahla pri otázkach týkajúcich sa tradície a biblického svedectva o Márii, kedy Písmo ukazuje Máriu ako ženu, ktorá s nami zdieľa našu ľudskosť ako dcéra Izraela, manželka a matka. Máriino prijatie Ducha Svätého na Turíce spolu s komunitou učeníkov v Jeruzaleme dáva základy presvedčeniu cirkvi týkajúce sa jej prominentného miesta v spoločenstve svätých.⁸⁸

---

⁸⁵ Obidva diely sú veľmi jasne a prehľadne členené a číslované pre lepšiu orientáciu (1. diel: 1-203, 2. diel: 204-338).

⁸⁶ Rovnako pripomínajú, že Druhý vatikánsky koncil si neprial definovať žiaden z predložených titulov pre Máriu ako *Mediatrix* či *Coredemptrix* a ďalej pokračujú, že: „*Zahrnutie mariánskeho učenia do vieroučnej konštitúcie Lumen Gentium a stále odmietanie vyčleniť jej samostatný koncilový text, bolo protestantmi chápané ako dôkaz, že Koncil nemá záujem pokračovať vo vytváraní autonómnej mariológie, ktorá by bola oddelená od teológie tajomstva spásy a mala svoj vlastný status, podobný a paralelný ku Kristológii.*” In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 48 (112)

⁸⁷ Tamtiež, s. 116 (294)

⁸⁸ Tamtiež, s. 68 (190-202)

3.4. SPORNÉ BODY

Medzi sporné body kresťanského učenia o Márii, ktorými sa *Le Groupe des Dombes* zaoberá v druhej časti, zaradili:

- a) spoluprácu (*cooperation*) Márie pri spáse,
- b) večné panenstvo Márie a referencie k bratom a sestram Ježiša v evanjeliách,
- c) dve dogmy definované katolíckou cirkvou: *O nepoškvrnenom počatí a Nanebovzatí*,
- d) modlitby adresované k Márii.⁸⁹

V tejto druhej časti zaoberajúcej sa spornými otázkami, *Le Groupe des Dombes* najskôr predstaví a označí protestantskú a katolícku pozíciu, následne identifikujú významné spoločné body konsenzu a potom nasleduje ich výzva cirkvám, pozrieť sa na zostávajúce sporné body v novom svetle alebo uchopiť nový pohľad porozumenia predložený teológmi *Le Groupe des Dombes*. Skupina tvrdí, že to neznamena nepripraviť sa k rozdielom, ale skôr zdôrazňujú vôľu pochopiť rozdiely na základe toho, čo skutočne znamenajú, a rešpektovať citlivé miesta druhej strany. Pri procese hľadania konsenzu aplikujú protestantské učenie o *ospravedlnení jedine milosťou, jedine vierou (ospravedlnenie skrze vieru a z milosti)*⁹⁰ a potom katolícky princíp *hierarchie právd*.⁹¹

3.4.1. Spolupráca Márie pri spáse a vzťah medzi milosťou a slobodou

Slovo „spolupráca“ (*co-operation*) väčšinou automaticky pre protestantov znamená tvrdenie, že Kristus, ktorý je jediný sprostredkovateľ (*the sole mediator*), a jeho matka, sú spojení ako

---

⁸⁹ In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 85 (206)

⁹⁰ *Iustificatio sola gratia, sola fide*. Skupina ešte nemala k dispozícii dokument k učeniu o ospravedlnení, ktorý bol vyhlásený v Augsburgu 31. októbra 1999. Ide o spoločný oficiálny text Rímskokatolíckej cirkvi a Svetového luteránskeho zväzu - *Vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení*. Text vyhlásenia je dostupný v archíve na stránkach Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku (www.ecav.sk).

⁹¹ Princíp „*hierarchie právd*“ bol ustanovený na Druhom vatikánskom koncile. In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 76

rovnocenní. Katolícka strana používa ale tento termín pre nedostatok vhodnejšieho výrazu na zdôraznenie aktívnej odpovede Máriinej, že sa má stať Bohorodičkou (*Theotokos*)⁹² a tvrdí, že jej receptívnosť nie je nič iného než zrieknutie sa, umenšenie seba, aby dovolila Bohu konať.⁹³ Protestantská strana, dávajúc významný dôraz na učenie *sola gratia* argumentuje napríklad slovami Karla Bartha že „*zjavenie a zmierenie sú neodvolateľne jednostranné, sú nedeliteľnou a exkluzívnou prácou Boha.*“⁹⁴ Snahou skupiny je výraz „*spolupráca*“ vyčistiť, konvertovať a rekonštruovať, a možno jedného dňa z dialógu oboch strán povstane iný vhodnejší výraz.⁹⁵ Základný konsenzus, ktorý skupina našla v tejto otázke, je vzťah medzi zvrchovanou Božou milosťou a ľudskou slobodou, medzi Božím plánom spásy a nevyhnutnou odpoveďou jeho príjemcu. Návrh nenecháva nikoho na pochybách o absolútnom charaktere Božej zvolenej milosti, ale rovnako trvá na ľudskej odpovedi na ňu.⁹⁶

3.4.2. Máriino večné panenstvo

Hoci protestantská strana vo všeobecnosti akceptuje učenie o Máriinom večnom panenstve, rovnako v súčasnosti sa historické povedomie pýta, ako je možné sa vyrovnáť s biblickými referenciami o bratoch a sestrách Ježišových.⁹⁷ Katolícki a ortodoxní kresťania vidia

---

⁹² Ortodoxní kresťania používajú slovo *synergia*.

⁹³ „*Dar je vždy aktom darcu, ale akt je úplný až vtedy, keď je dar prijatý tým, komu je určený. Dar spája darcu a obdarovaného v nezrušiteľnej zmluve. Ona je prvou z tých, ktorí uverili, dáva nám príklad viery, ktorá nie je v konaní, ale v prijímaní.*“ In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 77

⁹⁴ „*Revelation and reconciliation are irreversibly one-dimensional, they are indivisibly and exclusively the work of God.*“ K. Barth, *Kirchliche Dogmatik I*, 2, §15 (Zurich: EBZ, 1939, p.160), In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 87 (209)

⁹⁵ Tamtiež, s. 89 (214)

⁹⁶ „*Jediná vec, ktorá patrí exkluzívne ľuďom je odmietnutie milosti...Odpoveď na dar je súčasťou daru...je jednostranný na strane Božej, a až prijatím sa stáva dvojstranným. Zmluva existuje už pred prijatím(našou odpoveďou) a jej neprijatie v žiadnom prípade neskříži Boží plán...„Spolupráca“ Márie je rovnako službou pre prijatie spásy ... Mária spolupracovala skrz svoju odpoveď.*“ In Tamtiež, 91 (219 - 227)

⁹⁷ Viď Mk 3,31-35; 6,3; Mt 12,46-50; Lk 8,19-21

v jej večnom panenstve vyjadrenie jedinečného povolania pre Máriu. Na protestantskej strane je väčšinou z veľkej miery akceptované panenské počatie Ježiša, ale nemajú dostatočný biblický podklad, na ktorom by mohli založiť vieru v jej večné panenstvo. Prví reformátori chápali slovo brat (*adelphoi*)⁹⁸ vo význame bratranca a rôznych nuansách hlásali Máriino večné panenstvo.⁹⁹ Potrebný dialóg musí ešte prehĺbiť konsenzus v tomto bode, ale teológovia *Le Groupe des Dombes* sa pýtajú, či vo svetle hierarchie právd a v tom, že katolíci a protestanti sú zajedno vo vyznávaní Kréda, že Kristus, „*ktorý pre nás ľudí a pre naše spasenie zostúpil z nebies a vtelil sa skrze Ducha Svätého z Márie panny a človekom sa stal*“¹⁰⁰, či rozdiely pretrvávajúce v tomto bode musia rozdeľovať cirkev.¹⁰¹

3.4.3. Katolícke dogmy *O nepoškvrnenom počatí a Nanebovzatí*

Protestantská strana verí všetkému, čo je napísané o Márii v Písme, a to znamená, že neakceptuje jej *nepoškvrnené počatie*, čiže jej zázračné bezhriešne narodenie z legendárnej matky Anny a rovnako v jej *nanebovzatí*, to znamená jej telesné vyvýšenie do neba.¹⁰² Mária dostala týmito dogmami status, ktorý je paralelný s jej Synom, ktorý sa narodil bez hriechu a vstúpil do neba. Ortodoxní, anglikánski i protestantskí kresťania sú jednotní v ich odmietaní katolíckeho dogmatického učenia o Máriinom nepoškvrnenom počatí a Nanebovzatí na základe nedostatočnej biblickej evidencie a problému vychádzajúceho z ich vyhlásení pápežskou autoritou. I keď teológovia *Le Groupe des Dombes* netvrdia, že vyriešili všetky otázky vzťahujúce sa k mariánskym dogmám, podarilo sa im vyjasniť ich význam vo svetle dosiahnutého konsenzu a tiež aplikovaním hierarchie právd.

---

⁹⁸ Grécke slovo *adelphos* môže znamenať blízkeho príbuzného alebo bratranca či sesternicu.

⁹⁹ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 95 (232)

¹⁰⁰ Nicejské vierovyznanie

¹⁰¹ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 118 (301-302)

¹⁰² Tamtiež, s. 50 (117)

A tak môžu povedať, že *Nanebovzatie Márie (assumption)* nie je to isté ako *Nanebovstúpenie (ascension)*, ktoré sa vzťahuje iba ku Kristovi.¹⁰³ Rovnako tvrdia, že je jedna vec akceptovať dogmu, druhá je pochopiť jej antropologický a teologický význam, a snažia sa tento význam *opísať*.¹⁰⁴ Teológovia skupiny reflektujú Máriino Nanebovzatie na zmŕtvychvstaní Krista a spoločensťve so svätými.¹⁰⁵ Takto pochopená dogma o jej *Nanebovzatí* nám vraví o našej vlastnej budúcnosti, o anticipácii konečného cieľa pre všetkých veriacich.¹⁰⁶

Druhá dogma *O nepoškrnenom počatí* je u protestantov spojená s učením o vtelení v zmysle, že podľa katolíckeho učenia príchod Syna predpokladá, že jeho ľudská matka bude uchránená od hriechu, a to od jej počatia, a práve tento predpoklad je problematický.¹⁰⁷ Učenie o vtelení neimplikuje, že Mária bola zbavená hriechu od počiatku. Podľa nich táto dogma nielen že nie je biblicky podložená, ale jej motív je proti biblickému zjaveniu, podľa ktorého Boh prišiel navštíviť všetkých hriešnikov. Katolícka strana stojí za tvrdením, že hoci bola Mária

---

¹⁰³ „Na katolíckej strane, problém s touto dogmu často vyviera z nesprávneho názoru ...Nanebovzatie Márie je zamieňané so Vstúpením, ktoré sa vzťahuje jedine ku Kristovi. Predovšetkým je tu nebezpečenstvo, že bude spojované s domnienkou, že Panna nezakúsila smrť, ale toto nie je v žiadnom prípade súčasťou definície dogmy.“ In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 102 (260)

¹⁰⁴ „...my, katolíci i protestanti, považujeme za nevyhnutné študovať dogmu o Nanebovzatí hlavne vo svetle zmŕtvychvstania Krista....Videná v tomto svetle...znamená, že Mária, nie osobnou zásluhou, ale silou Božej milosti, už zakúsila konečný podiel tých, ktorí patria ku Kristovi...“ In Tamtiež, s. 103 (261)

¹⁰⁵ „Telo, ktoré je vyvýšené, na sebe nesie všetky znamenia, akými sa človek vzťahoval k sebe, k svetu, k druhým a k Bohu... Je to taký druh zmŕtvychvstania, ktorý kresťanská viera prisudzovala Ježišovi, kedy jeho zmŕtvychvstanie je východiskom pre naše nádeje. Nanebovzatie znamená, že táto nádej je už naplnená v Márii, a že Boh jej udelil zmŕtvychvstanie tela, vzatím jej tela a duše do slávy nebeskej. Boh jej tak udelil práve tú vec, ktorou zmŕtvychvstanie Krista bolo príslubom a zárukou pre každého veriaceho.“ In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 103 (262-263)

¹⁰⁶ Tamtiež, s. 104 (265)

¹⁰⁷ Tamtiež, s. 105 (267)

výnimočným spôsobom ochránená od hriechu, stále stojí v spoločenstve ľudstva, ktoré potrebuje spásu.¹⁰⁸

Obe tradícia majú spoločnú snahu uctievať kráľovstvo Kristovo a ľudstvo Márie. Rovnako sú obe pozície založené na teológii milosti, kde dogma o Nepoškvrnenom počatí musí byť rovnako chápaná vo svetle *sola gratia* z dôvodu, že sa tak nestalo osobnou zásluhou Márie, ale je to výlučne práca Boha: „*veď ešte pred stvorením sveta vyvolil si nás v Ňom, aby sme boli svätí a bez úhony pred Ním,*“¹⁰⁹ a ktorý uchránil Máriu od všetkých hriechov od momentu jej počatia, aby ju pripravil jedného dňa stať sa Matkou jeho Syna.¹¹⁰ Katolíci pripúšťajú, že Máriino *fiat* na zvestovanie bolo možné iba milosťou Božou a protestanti uznávajú, že dar milosti nezbavil Máriu odpovedať slobodne a aktívne na Božiu vôľu, a takto môžu lepšie chápať zmysel katolíckej pozície k *nepoškvrnenému počatiu*, ktoré nepostavilo Máriu mimo ľudské podmienky, ale skôr ako prípravu ku dňu, kedy aktívne odpovie Božej iniciatíve.¹¹¹

Reinterpretácia mariánskych dogiem *Le Groupe des Dombes* na pozadí spoločnej soteriológie, prezentuje významný posun pri ich spoločnom chápaní. Ďalej odvolávajú sa na princípy hierarchie právd a faktov, že tieto dogmy neboli súčasťou spoločnej viery cirkvi v čase jej rozdelenia, navrhujú, aby katolícka strana nevyžadovala ich prijatie ako podmienku k plnej jednote.¹¹²

---

¹⁰⁸ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 105 (268)

¹⁰⁹ Viď Ef 1,4

¹¹⁰ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 106 (269-270)

¹¹¹ Tamtiež, s. 106-107 (272)

¹¹² Tamtiež, s. 116 (296). *Le Groupe des Dombes* navrhuje možnú doktrinálnu konverziu: „*Katolícka strana nebude vyžadovať akceptovanie týchto dvoch dogiem ako podmienku k plnej jednote medzi cirkvami. Iba bude požadovať od partnerov, s ktorými obnoví spoločenstvo, rešpektovať obsah týchto dogiem a neposudzovať ich v protiklade k Písmu alebo viere, ale nahliadať na ne ako na slobodné a legitímne závery plynúce z reflexie katolíckeho vedomia viery a jej vnútornej koherencie.*”

3.4.4. Výzvy a modlitby k Márii a svätým

Posledný sporný bod, ktorému sa venovali, sa týka hlavne excesov tzv. mariánskeho kultu. Obe strany sa zhodli na rozdieloch prijatých na siedmom ekumenickom koncile (II. Nikaj, 787), že iba Boh sám je objektom nášho slávenia, vzdávania úcty, klaňania sa a modlitieb, a že Mária a svätí by mali byť vážení, ctení a napodobňovaní. Nezhoda pretrváva pri modlitbe k Márii, chápanej ako modlitba skrz Máriu, tzn. žiadosť k Márii aby prosila, prihovárala sa za nás u Boha.¹¹³ Táto modlitba skrze Máriu alebo svätých, aby intervenovali pred Bohom, podľa protestantov podkopáva jedinečné prostredníctvo Krista. Teológovia *Le Groupe des Dombes* pripomenuli, že Druhý vatikánsky koncil dal katolíkom špecifické, nové smernice týkajúce sa kultu Panny Márie a zdôraznil kristologickú orientáciu bohoslužby (*worship*).¹¹⁴ Ďalej nezhoda panuje vo vzývaní, kedy protestantská tradícia jej nedáva žiadnu sprostredkovateľskú úlohu, avšak katolíci sa k nej obracajú s dôverou kvôli jej materskému sprostredkovaniu.¹¹⁵

Katolíci priznávajú, že excesy v mariánskej úcte sa dostali i do katolíckej literatúry, spirituality a teológie a tiež priznávajú, že hoci „*katolícke magistérium nikdy verejne nehlásalo také excesy, tiež ich nepotieralo s potrebnou zrozumiteľnosťou.*“¹¹⁶ Rôzne vzývanie Márie a svätých je však možné chápať ako výraz prirodzeného rozdielu v rozmanitosti úcty a nemusí byť považované za dôvod pokračujúceho ekleziálneho rozdelenia.¹¹⁷

In Tamtiež, s. 117 (298). Skupina tiež pripomína pápeža Alexandra VIII. a jeho inštrukciu *Sollicitudo* z roku 1661, v ktorej zakazuje prívržencom a nepriateľom *O nepoškrvnenom počatí* útočiť a anathematizovať sa navzájom. In Tamtiež, s. 117 (297)

¹¹³ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 109 (276-277)

¹¹⁴ Tamtiež, s. 111 (285)

¹¹⁵ Tamtiež, s. 112 (286)

¹¹⁶ Tamtiež, s. 111 (283)

¹¹⁷ Tamtiež, s. 112 (287)

3.5. VÝZVY KU KONVERZII CIRVÍ

Teológovia *Le Groupe des Dombes* na záver navrhujú možné cesty v otázkach Márie. Rozdiely podľa nich nastali, keď bola Mária oddelená od Krista a spoločenstva svätých, a kedy úcta k nej nadobudla prehnané formy. Katolícki teológovia participujúci na stretnutiach uznávajú, že „*mariológia*“ bola nevhodne oddelená od kristológie a soteriológie, a preto rozhodnutie Druhého vatikánskeho koncilu vytvoriť text o Márii ako súčasť vieroučnej konštitúcie o cirkvi (*Lumen Gentium*),¹¹⁸ bol významným krokom pre ekumenické zmierenie, lebo takáto ekleziológia dáva možnosť zaradiť Máriu opäť k Božiemu ľudu. Na druhej strane protestantskí teológovia skupiny pri rozhovoroch uznali, že pravé uctievanie Krista vyžaduje, aby bolo niečo povedané i o Márii v mene samotného vtelenia.¹¹⁹

Rovnako sú katolíci vyzývaní vziať vážne kritické pripomienky protestantov a lepšie byť oboznámení s vývojom ekumenickej reflexie týkajúcej sa Márii¹²⁰ a pokračovať vo vyčistení prezentácie učenia Márii iniciovanej Druhým vatikánskym koncilom.¹²¹

---

¹¹⁸ LG vyhlásené 21.11. 1964, posledná kapitola konštitúcie (kap. 8) sa venuje Márii: „*Blahoslavená Panna Mária, Matka Božia, v tajomstve Krista a Cirkvi.*“ In *Dokumenty II. Vatikánskeho koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

¹¹⁹ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 114 (289)

¹²⁰ V auguste roku 1996 sa napríklad v poľskej Czestochowej konal 12. medzinárodný mariologický kongres (*International Mariological Congress*), ktorý sa na výzvu Vatikánu zaoberal možnosťami a príležitosťami pre definíciu mariánskeho titulu *Mediatrix, Coredemptrix a Advocate*. Komisia sa skladala z 15 teológov a ich záverečné vyhlásenie obsahovalo dvojité zhrnutie: „*Navrhované tituly sú nejednoznačné, lebo môžu byť chápané rôznymi spôsobmi.... Ďalej ešte teologické smerovanie Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý si neprial definovať žiaden z týchto titulov, by nemalo byť opomínané.....definícií daných titulov by v súčasnosti chýbala teologická zrozumiteľnosť ... a záverom, teológovia, hlavne nekatolíci, boli citliví k ekumenickému problému, ktoré by mohla daná definícia priniesť.*“ In *L'Osservatore Romano* (6/4/1997). *Declaration of the Theological Commission of the Pontifical International Marian Academy*. Dostupné na URL (cit. 2.5.2007): <http://campus.udayton.edu/mary//resources/internationalmariaacademy.htm>

¹²¹ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 114-116 (291-294)

3.6. ZHRNUTIE

Podľa skupiny bude konverzia reflektovaná, ak sa mariánska katolícka náboženská prax bude riadiť štyrmi smermi z *Marialis Cultus*¹²² pápeža Pavla VI. a bude: biblicky zakorenená, liturgicky orientovaná, ekumenicky citlivá a antropologicky platná, lebo „*Mária* je modelom nie v jej spôsobe života, ktorý je dnes zastaraný, *ale v jej odvážnej viere a aktívnej láske.*“¹²³

Rovnako skupina zdôrazňuje kristologický element v mariánskej úcte, ktorý musí byť na prvom mieste: „*Jeden je totiž Boh, jeden aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Ježiš Kristus.*“¹²⁴ (1Tim 2,5) Mariánske hymny by mali byť očistené od „*bombastických*“ štylizácií a smernice, ktoré pripisovali prácu Boha Márii a fenomény mariánskych zjavení majú byť posudzované s najväčšou opatrnosťou a pozornosťou.¹²⁵ Ďalej vyzývajú, aby katolícke kázanie a katechéza boli *pro-aktívne* v propagovaní kristocentrickej úcty k Márii.¹²⁶ Teológovia z *Le Groupe des Dombes* na záver zdôrazňujú, že doktrinálna zmena ale musí byť zakorenená v konverzii postojov na oboch stranách a konkretizovaná v modlitbách, v kázaniach a v katechéze každej tradície.

---

¹²² Paul VI., Apostolic Exhortation *Marialis Cultus* on Devotion to the Blessed Virgin Mary (February 2, 1974). In Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 119 (306)

¹²³ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 119-120 (306)

¹²⁴ Tamtiež, s. 119 (305)

¹²⁵ Tamtiež, s. 120-121 (307-312)

¹²⁶ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the communion of saints. Toward a Common Christian Understanding*, s. 122 (313-314)

ZÁVER

Tak, ako nebola mariánska úcta a teológia dôvodom rozdelenia cirkví v jedenástom a ani v šestnástom storočí, tak ani jeden z týchto troch prístupov nepriniesol tému, ktorá by mala rozdeľovať kresťanov natoľko, že by Mária stála v ceste k jednotnému svedectvu a spoločenstvu. Skôr ich prístupy, hoci rozdielne, ukázali, že Mária je často lakmusový papierik, ktorý nám ukazuje aké sú vzťahy medzi katolíkmi a protestantmi. Švédsky kňaz Wilfrid Stinissen, píšuci o Márii napísal, v zhode s ignaciánskou terminológiou, že jej hlavnou úlohou je vytvárať „indiferentnosť“, zotrvať v bode nula, kedy žijeme v šírke a dĺžke, v hĺbke a výške (por. Ef 3,18).¹²⁷ Mária v tomto bode bez ustania podľa neho žije, lebo vždy dopriavala Svätému Duchu úplnú slobodu, aby v nej vial, kam chce.

Táto bakalárska práca si v úvode vytýčila za jeden z cieľov identifikovať spoločné témy, ktoré majú tri predložené prístupy spoločné pri rozprávaní o Márii, a ďalej priblížiť, ako sa vysporiadávajú s riešením sporných mariánskych tém v prípade, ak sa im vo svojich prístupoch venujú. Začnem u brata *Maxa Thuriana*, ktorý sa snažil predstaviť Máriu zdôrazňujúc to, čo majú obe tradície spoločné. Vyznávajúc, že Mária je *Matkou Pána*, Thurian vyznáva spolu s prvými reformátormi i jej večné panenstvo. Jeho život spojený s ekumenickou komunitou Taizé a iste i účasť na prebiehajúcim koncile sa podpísala na jeho knihe, ktorá sa nesie v ekumenickom duchu. Máriu predstavuje prostredníctvom Písma a odvoláva sa na reformátorov zo 16. storočia, medzi ktorými panovala zhoda pri prijímaní jej materstva i panenstva. Sporným témam, *O Nepoškrvenom počatí* a *Nanebovzatí*, Thurian nevenoval vo svojej knihe pozornosť, možno z dôvodu, že by v tom prípade musel spomenúť

---

¹²⁷ Vid' Stinissen, W.: *Mluv s nimi o Marii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 110-111

i postoje jeho protestantských súčasníkov k daným dogmám vyhlásených katolíckou cirkvou. Tým by ale jeho kniha stratila ekumenickú vôľu, ku ktorej sa prihlásil na začiatku svojej knihy. Thurian iba okrajovo zmieňuje fakt, že mariánsky problém bol v dobe prvých reformátorov oveľa otvorenejší, ale sám sa konkrétne k týmto dvom dogmám nevyjadruje. Doba ešte asi nebola natolko zrelá, ale napriek tomu už jeho čiastočný prístup k riešeniu mariánskych tém znamenal veľký prínos k mariánskej tematike z protestantskej strany.

Druhý prístup z Latinskej Ameriky z roku 1987, priniesol niečo nového k nazeraniu na Máriu. *Ivone Gebara* a *Maria Clara Bingemer* nehľadajú vyslovene cesty k jednote kresťanov, ale napriek tomu nás ich práca núti pozeráť sa na Máriu inak, z inej perspektívy, čo nakoniec môže viesť i k prehodnoteniu našich súčasných pozícií v prístupoch k nej. Mária pre ne predstavuje symbol, ktorý presahuje za to, čo predstavuje. Mária je matkou, ideálnou matkou, matkou ich snov. *Dogmatiku ľudí* stavajú k dogmatike, ktorá je určovaná cirkevnými inštitúciami.¹²⁸ Mária ide u nich naprieč konfesiami, pre ne je dôležité to, čo symbolizuje pre ženy a chudobných v Latinskej Amerike, a skrze nich môžeme povedať i na celom svete. Mariánske témy riešia nanovo z nich novej antropologickej perspektívy, ktorá je orientovaná na človeka, na celok a na realitu, a to všetko je navyše nazerané z perspektívy žien a chudobných.

Tretí prístup, predstavovaný skupinu *Le Groupe des Dombes*, je najviac ekumenicky zameraný, čo u tejto skupiny, ktorá je známa svojím dôrazom na nevyhnutnosť obrátenia cirkví, ani neprekvapuje. Výsledok ich stretnutí, ktoré prebiehali počas siedmich rokov, v knihe „*Mária v Božom pláne a v spoločensve svätých. K spoločnému kresťanskému pochopeniu*“, predstavuje významný ekumenický prínos v rozprávaní o Márii. Ich predložené návrhy o úlohe Márie v Božom pláne spásy sú

---

¹²⁸ Gebara, I a Bingemer, M. C.: *Mary, Mother of God, Mother of Poor*, s. 124-125

postavené na dôkladnom štúdiu, modlitbách a ich snahe o porozumenie druhej strane. Nejde im o zastieranie problémov a rozdielov, ale naopak zdôrazňujú vôľu pochopiť druhú stranu a rešpektovať jej citlivé miesta, a na tomto základe stavajú svoju snahu nájsť riešenia, ktoré by boli prijateľné pre obe strany. Skupina na záver zdôrazňuje, že *„na konci ich historického, biblického a doktrínálneho štúdia nenašli žiadne nerozložiteľné nezlučiteľnosti (irreducible incompatibilities), a napriek skutočným teologickým a praktickým odlišnostiam ... ich práca ako celok ukázala, že nič o Márii nám nedovoľuje, aby bola symbolom, ktorý nás rozdeľuje.“*¹²⁹

Tri rôzne prístupy vzťahujúce sa k Márii, ktorým som sa v tejto práci venovala, reprezentujú ekumenicky orientované konfesiónálne prístupy. Avšak požadovať od „radových“ veriacich, aby boli informovaní o posledných ekumenických prácach je asi nereálne. Z tohto dôvodu by sa snaha o jednotu kresťanov mala prejaviť hlavne u tých, ktorí majú na starosti veriacich v tom–ktorom konkrétnom spoločenstve, keďže napríklad o Márii existuje nepreberné množstvo literatúry rôznej, často pochybnej kvality. Praktické vyústenie výsledkov prác teológov, ktorí sa snažia robiť teológiu, presahujúc hranice konfesie, je zanedbávané, avšak bez neho k jednote kresťanov nedôjde. Iba vyvarovanie sa používaniu termínu „mariológia“ pri rozprávaní o Márii, je napríklad jeden z praktických prístupov, ktorými je možné začať. Oboznamovanie veriacich so súčasnými teologickými snahami a ich praktické vyústenie v konkrétnom spoločenstve, je preto jednou z podmienok k jednote kresťanov.

---

¹²⁹ Blancy, A., Jourjon M., the Dombes Group: *Mary in the plan of God and in the Communion of Saints. Toward a Common Christian Understanding*, s.129-130 (335-336)

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATURY

- [1] BEINERT, W., PETRI, H. *Učení o Marii*. 1. vyd. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996
- [2] BEINERT, Wolfgang. *Slovník katolické dogmatiky*. 1. vyd. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1994
- [3] BIBLE. *Písmo svaté starého a nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. Český ekumenický překlad. 4. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995
- [4] BLANCY, A., JOURJON, M., THE DOMBES GROUP. *Mary in the Plan of God and in the Communion of Saints. Toward a Common Christian Understanding*. Prel. Matthew J. O'Connell. 1. vyd. New York/Mahwah, N.J.: Paulist Press, 2002
- [5] CASTALAMESSA, Raniero. *Maria, zrcadlo církve*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995
- [6] CLIFFORD, Catherine. *The Groupe des Dombes. A Dialogue of Conversion*. American University Studies. Series VII. Theology and Religion. Vol. 231. New York: Peter Lang Publishing, 2005
- [7] DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- [8] DOLEJŠOVÁ, I. a kol.: *Úvod do teologického myšlení*. II. část Vybraná témata. Pracovní texty IES. Praha: Sít, 1999
- [9] DUQUESNE, Jacques. *Marie. Pohledy na život matky Ježíše Krista*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2005
- [10] GEBARA, Ivone, BINGEMER, Maria Clara. *Mary, Mother of God, Mother of Poor*. Prel. Phillip Berryman. Maryknoll, N.Y: Orbis Books, 1989
- [11] FIORENZA, F.S., GALVIN, J.P. (ed.). *Systematická teologie II. Římskokatolická perspektiva*. 1. vyd. Brno: CDK, 1998
- [12] KOLEKTIV AUTORŮ. *Maria z Nazareta. Plnost člověka a jádro církve (sborník přednášek)*. 1. vyd. Svitavy: Trinitas, 2003
- [13] LOSSKÝ, V. *Dogmatická teologie*. [online], cit. 23.5.2007. URL: <http://www.pravoslav.gts.cz/theolog/losskij.htm#k2>
- [14] NEUNER, Peter. *Ekumenická teologie*. Hledání jednoty křesťanských církví. 1. vyd. Praha. Vyšehrad 2001

- [15] RAHNER, Hugo. *Maria a církev*. 1. vyd. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1996
- [16] STINISSEN, Wilfrid. *Mluv s nimi o Marii*. Matka Boží ve svědectví Bible. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005
- [17] THURIAN, Max. *Maria, matka Pána (obraz církve)*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Petrov, 1991
- [18] ZELINSKIJ, Vladimír. *Maria, Duch Svatý a svatost*. in: *Communio* r. 4, č. 3-4 (2000), s. 249-256
- [19] WARE, Kalistos. *Cestou ortodoxie*. 1. vyd. Praha: Sít, 1996